

JOURNAL OF LAW

TSU FACULTY OF LAW

№2, 2023

CONTENTS

Elza Chachanidze

Theft, a “Multi-faceted” Crime Against Property

Zhiron Khujadze

Kafka, Benjamin, Derrida: On Violence, Law and Justice

Mikheil Bichia

The Content of the Right in the Civil Law

Tamar Mskhvildze

Lex situs, as a Regulative Principle of the Right to the Object of Cultural Heritage

Ketevan Kochashvili

Liability without Fault – an Exception to the General Rule of Private Law

Irakli Kandashvili

The Representation in Mediation

Natia Chitashvili

Strengthening the Legal Guarantees of Mediation Confidentiality
with Contractual Mechanisms

Irina Batiashvili

Importance of Aging Policy

Sopiko Bakhbakhashvili

Historical Evolution of Secured Creditors' Satisfaction in Georgian Insolvency Law:
A Comparative Analysis with International Standards

Mariam Gaiparashvili

Determining Amount of the Moral Damages in Cases of Health Damage

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University
Faculty of Law

Journal of Law

№2, 2023

**უნივერსიტეტის
გამოცემა**

UDC(uak) 34(051.2)
s-216

Editor-in-Chief

Prof. Dr. Irakli Burduli (TSU)

Editorial Board

Prof. Dr. Giorgi Davitashvili (TSU)

Prof. Dr. Giorgi Khubua (TSU)

Prof. Dr. Besarion Zoidze (TSU)

Assoc. Prof. Dr. Tamar Zarandia (TSU)

Prof. Dr. Tevdore Ninidze (TSU)

Prof. Dr. Lado Chanturia (TSU)

Prof. Dr. Lasha Bregvadze (TSU, T. Tsereteli Institute of State and Law, Director)

Assoc. Prof. Dr. Lela Janashvili (TSU)

Prof. Dr. Nugzar Surguladze (TSU)

Prof. Dr. Paata Turava (TSU)

Prof. Dr. Artak Mkrtichyan (University of A Coruña)

Prof. Dr. Dariusz Szpoper (Pomeranian University in Słupsk)

Prof. Dr. Jan Lieder (University of Freiburg)

Prof. Dr. Tiziana Chiusi (University of Saarland)

Prof. Dr. Josep Maria de Dios Marcer (Autonomous University of Barcelona)

Prof. Dr. Joan Lluís Pérez Francesch Autonomous University of Barcelona)

Managing Editor

Assoc. Prof. Dr. Natia Chitashvili

Technical Editor

Irakli Leonidze (PhD Student, TSU)

Authors of the papers published in this journal are each solely responsible for the accuracy of the content and their respective opinions do not necessarily reflect the views of the Editorial Board Members.

The journal holds International license: CC BY-SA

Published by the decision of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Publishing Board

© Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Press, 2024

P-ISSN 2233-3746

E-ISSN 2720-782X

Online Edition of the Journal is available on the website: www.jlaw.tsu.ge

Mariam Gaiparashvili*

Determining Amount of the Moral Damages in Cases of Health Damage

The article discusses the specifics of compensation for moral damages and the method of calculation in case of the health damage. The article presents definitions and decisions from the practice of the common courts, where the gaps and inconsistent approach caused by the vague record of the law are clearly visible.

Moreover, it presents the results of comparative legal research. In particular, the legislation and practice of the following countries have been studied: Austria; USA; Belgium; Bulgaria; United Kingdom; Germany; Spain; Slovakia; Hungary; Croatia; Greece; Estonia; Lietuva; Latvia; Portugal; Finland.

Keywords: *compensation, amount, delict.*

1. Introduction

The method of calculating damages and its philosophical significance originates from Aristotle's "Nicomachean Ethics".¹ Even today, many scholars believe that "corrective" compensation of damages should be the basis of tort law. However, they are in the minority and looking at torts from a purely economic perspective is rejected.² This is evidenced by the widespread practice of compensation for moral damages, which is based on the principles of both local and international law.

Article 13 of the European Convention on Human Rights obliges states to effectively protect the rights deriving from the Convention. The right to an effective remedy is an auxiliary right. Based on the article 13, the States may be required to adopt new regulations to ensure compliance with the obligations of article 13.³ According to the practice of the European Court of Human Rights, moral damages as a form of compensation must be available under domestic law as an effective remedy, and this obligation is envisaged in Article 13.⁴

This paper specifies and discusses only the issue of determining the amount of moral damages in cases of health damage as a result of a tort.

The first chapter of the paper analyzes the approach of Georgian law regarding the amount of moral damages. What are the criteria for determining the amount and how consistent is the case law? The second chapter is devoted to comparative legal research and analyzes the legislation and practice

* PhD Student at Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Faculty of Law. <https://orcid.org/0009-0000-9873-8326>.

¹ *Aristotele, Ethics of Evdemos*, Book IV, ed. Merani, 2016, 105-106.

² *Levmore S.*, *Foundations of Tort Law*, Foundation Press / Thomson Reuters, 1994, 61-62.

³ *Grabewarter C.*, *European Convention on Human Rights: Commentary*, Bloomsbury Publishing, 2014, 328.

⁴ *Keenan v. United Kingdom*, [2001] ECHR (no. 27229/95), §130; *Kontrova v Slovakia*, [2007] ECHR (no. 7510/04), §64; *Poghosyan a Baghdasaryan v Armenia*, [2012] ECHR (no. 22999/06), §46.

of other countries on determining the amount of moral damages. The last chapter is a summary and provides recommendations from the study.

2. Approach of the Georgian Law Regarding Determination of the Amount of Moral Damages

Determining the amount of non-material (moral) damages for physical pain and suffering is one of the biggest challenges for Georgian courts. National legislation provides the victim of a tort with the opportunity to claim compensation for moral damages. However, the legislator does not establish the criterion by which the scope of compensation for moral damages should be determined.

Article 413 of the Civil Code of Georgia refers only to reasonable and fair compensation. Accordingly, the mentioned issue is subject to the court's reasoning and in each specific case, it is done taking into account the peculiarities of the case itself.

According to the definition of the Supreme Court of Georgia, when determining the amount of moral damages, the following is acceptable:⁵

- the severity of the damage;
- subjective attitude of the victim towards moral damage;
- intensity of feelings;
- significance of the violated right;
- the extent is determined both by the severity of the damage and the degree of culpability;
- compensation for moral damage is determined by the court in monetary form independently of compensation for property damage;
- the amount of compensation should not be unreasonably increased and exceed the economic capabilities of a specific country;
- no matter how big the compensation is, it still cannot restore the victim's mental state before the intrusion, the main goal of compensation for moral damages is not the restitution of violated rights, because the damage caused does not have a monetary equivalent;
- its purpose is to ease the suffering caused by the damage of intangible good, to reduce the severity and intensity of negative feelings.⁶

The absence of additional criteria in the law regarding the amount of compensation for moral damages creates many challenges in practice. Courts have not even agreed on general criteria, which gives different results in similar cases. And the victim is completely entrusted to the judge's subjective opinion when determining the amount of damages. Therefore, in many decisions, the court system is either inconsistent and/or determines a disproportionately small amount. For illustration, it is enough to consider a few cases regarding moral damages:

⁵ Decision of the Administrative Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of May 16, 2019 in the case BS-327-309(2k-07); Decision of the Administrative Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of December 27, 2012 in the case BS-78-78(K-12).

⁶ Ibid.

- The victim received severe burns and needed to use a hearing aid. It is also significant that he was a music teacher and after losing his hearing he became incapacitated. The court considered the determination of 4,000 GEL as moral damages to be reasonable.⁷
- The victim lost both upper limbs, the first instance considered 100,000 GEL as fair compensation for the plaintiff, and the cassation court considered 300,000 GEL. The court explained that the obligation derives from the delict liability due to which he/she suffered physical loss – amputation of limbs and psychological suffering during his/her adolescence, which manifests itself in each specific case and periodically based on the physically expressed form of the injuries inflicted on him/her and the emotionally (psychologically) constantly overcoming obstacles.⁸
- Due to the damage inflicted on the victim (a 9-year-old child), one hand was amputated, while the other hand became non-functional. The court awarded the defendant 100,000 USD in moral damages.⁹
- After receiving an industrial injury, the victim lost 100% of his/her ability to work and became a disabled person (loss of lower limbs). According to the court's decision, 50,000 GEL was determined as moral damages.¹⁰
- As a result of a traffic accident, the victim had a severe brain injury, due to which he became a disabled person. According to the court's decision, 7,000 GEL was determined as moral damages.¹¹
- As a result of the traffic accident, the victim had both brain and body injuries, with multiple fractures. According to the court's decision, 5,000 GEL was determined as moral damages.¹²
- Due to incorrect diagnosis, the patient's health condition worsened significantly. In addition, he underwent an unnecessary surgery. While considering the issue of compensation for moral damages, the court evaluated the situation of assets of the defendant along with the situation of the plaintiff. Because the moral damages “cannot be a kind of punishment of the defendant, which will stop his activity and functioning.” The moral damages was determined in the amount of 20,000 GEL.¹³

⁷ Decision of the Civil Chamber of the Supreme Court of Georgia of July 10, 2018 in the case AS-660-660-2018.

⁸ Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of December 23, 2016 in the case AS-543-518 2016.

⁹ Civil, Entrepreneurial and Bankruptcy Chamber of the Supreme Court of Georgia, decision of October 22, 2003 in case AS-43-745-03.

¹⁰ Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of January 1, 2014 in the case AS-756-717-2013.

¹¹ Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of July 4, 2011 in case AS-762-818-2011.

¹² Decision of May 24, 2019 of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia in case AS-238-2019.

¹³ Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of January 22, 2016 in the case AS-1102-1038-2015.

- Due to incorrect treatment by the dentist, the patient lost healthy teeth. 2,000 GEL was determined as moral damage.¹⁴
- Due to a traffic accident, the person's skull was damaged (the right hemisphere was replaced with plastic) and spine. Moral damage was determined in the amount of 7,000 GEL.¹⁵
- The convict was harmed due to repeated stenting – he/she was forced to endure unbearable pain, due to which he/she harmed himself/herself several times. However, he/she did not give his/her consent to the treatment methods, because the doctor did not report anything. The appellate court determined the amount of moral damages at 3,000 GEL. The Supreme Court overturned the decision because a causal link between stenting and pain could not be proven.¹⁶
- As a result of a medical error, a person lost a kidney. The Court of Appeal determined the amount of moral damages at 5,000 GEL.¹⁷
- The child did not receive timely medical care in summer school. He had broken his hand and had to endure physical pain for several days. The court determined the amount of moral damages at 3,000 GEL.¹⁸

As the reviewed cases have shown, in some cases the court determines very small amounts for moral damages. For example, 4,000 GEL was allocated to a fire victim, for whom the damage was particularly painful both physically and emotionally. He lost his hearing, which reduced his enjoyment of life and also made him unable to work. Therefore, the court was not guided by proper criteria.

Besides, the court does not differentiate what form of delict caused the damage and does not determine the amount accordingly. For example, a person lost a kidney as a result of a medical error, and the court determined 5,000 GEL as the amount of moral damages. Living without a kidney significantly reduces the quality of life and requires special care and attention of the medical staff. These facts were not taken into account when determining the amount.

Additionally, it should be noted that the amount of moral damages for the delict resulting from a car accident is similar in all decisions. In these cases, the court tries to be guided by common criteria and the amount of money is similar in all cases. However, this equal and blanket approach creates an unequal result, because the imposition of 7,000 GEL for damages with a temporary effect, as well as for damages that cause permanent disability, is not proportionate and cannot perform a compensatory function.

¹⁴ Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of January 9, 2014 in the case AS-714-677-2013.

¹⁵ Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of June 14, 2013 in the case AS-95-90-2013.

¹⁶ Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of May 11, 2018 in the case AS-111-111-2018.

¹⁷ Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of July 1, 2013 in the case AS-247-237-2013.

¹⁸ Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of July 11, 2019 in case AS-669-2019.

It is also significant that the court does not discuss the circumstances of the damaging action, nor the pain and suffering experienced. One of the cases mentioned above concerned the improper medical care of a convict and the suffering he experienced over a long period of time. The court determined the amount of moral damages in the amount of 3,000 GEL. The European Court of Human Rights considers similar cases in the context of Article 3 of the Convention (prohibition of inhuman treatment), which is a particularly serious violation. This conclusion is consequently reflected in the amount of moral damage. These issues are not assessed in the the decision of the Tbilisi Court of Appeals.

Mo, the court assesses the harm caused to the children quite strictly, which has caused a long-term/permanent limitation of opportunity, and orders the defendant to pay a large amount of money.

3. Comparative Analysis – Amount Determined for Moral Damages

Countries have different approaches to determining the amount of moral damages:

- Some of the countries only establish criteria by legislation and entrust the question of the amount to the discretion of the judge;
- There are countries that develop guidelines to ensure equal treatment, where they determine the degrees and amounts of damages in a scheme;
- The third group includes countries that legislate an upper limit of moral damages to avoid the threat of differential treatment.

3.1. Unites states of America

In the state of Columbia, according to the established practice the judge instructs the jury what to consider when determining the amount of moral damages.¹⁹ In the United States, it is common for moral damages to be set at particularly high rates because they take into account the physical and emotional suffering that a physical injury or other type of tort may cause.

However, there is no uniform approach in the country and the practices of the states are quite different from each other. The United States of America is the only country that meets the criteria of all three groups listed above. For example, the New Hampshire Supreme Court found the limiting moral damages (capped at \$875,000) is unconstitutional.²⁰ A similar precedent exists in the practice of the Supreme Court of Washington.²¹ However, there are several states that limit the amount of moral damages, and the amounts vary widely.²²

¹⁹ *Allstate Ins. Co. v. Ramos*, (D.C. 2001), 782 A.2d 280, 282: “The extent and duration of any physical injury sustained by the Plaintiff, the effects that any physical injury have on the overall and physical and emotional well-being of the Plaintiff. Any physical pain and emotional distress that the Plaintiff has suffered in the past. Any inconvenience that the Plaintiff has experienced. Any medical expenses incurred by the Plaintiff. Any loss of earnings incurred by the Plaintiff”.

²⁰ *Brannigan v. Usitalo*, (N.H. 1991), 587 A.2d 1232.

²¹ *Sofie v. Fibreboard Corporation*, (Wash. 1989), 771 P.2d 711.

²² *Plosser W. M., Sky's The Limit? A 50-State Survey of Damages Caps and the Collateral Source Rule*, Mondaq, 2018.

3.2. United Kingdom

Unlike the USA, in England, a special parliamentary body (Law Commission) introduced a guidance document that helps the judge to determine the amount of moral damages. The document discusses the disputed issues and provides maximum and minimum amounts for damages, which are based on various factors.²³ The commission first conducted work on this issue in the 70ies and issued recommendations.²⁴ Later in the 90ies it worked on the essence of exemplary damage and in 1997 published a report that was not shared.²⁵ In 1999, it estimated the costs of medical care in case of physical damage.²⁶

Apart from the charts, this document is a kind of generalization and brings together all important decisions on this issue, separated by form of damages/cases and highlights the issues that should be taken into account when determining the amount. For example, age, intensity of pain, interference in profession, state of disability, decrease in quality of life and others. This document does not include a mere list of numbers, but analyzes the practice and examines the precedents of other countries.

The responsibility for determining the amount was taken by a special body (Judicial Studies Board, replaced by the Judicial College after the 2011 reform). The amount guideline was first published in 1992 and is usually updated annually.²⁷ The document is of an auxiliary nature and has no binding force.

In the table, the injuries are divided into categories of severity, for example, an injury that caused death, an injury to internal organs, or a facial injury, and so on. And then, within each category, each specific damage is separated, for example, brain damage.

Amounts of money usually increase over the years. For example, severe psychiatric damages were £36,000-£76,000 in the 10th Edition,²⁸ £43,000-£92,000 in the 14th Edition,²⁹ and £46,000-£98,000 in the 15th Edition. In 2022, the 16th edition was published, increasing the amounts and responding to the challenges of inflation, as well as adding new categories, such as sexual assault cases.³⁰

3.3. Belgium

Legislation of Belgium does not regulate the amount of moral damages caused by an illegal act at the legislative level. The amount of money is determined by all judges according to their inner

²³ Document published in 1995, Damages for Personal injury: non-pecuniary loss, A Consultation Paper, Law Commission Consultation Paper No140; Conclusion LC257.

²⁴ <<https://bit.ly/3aTirEx>> [20.08.2023].

²⁵ <<https://bit.ly/3MNpImT>> [20.08.2023].

²⁶ <<https://bit.ly/3txs4zz>> [20.08.2023].

²⁷ <<https://www.judiciary.uk/about-the-judiciary/training-support/judicial-college/governance/>> [20.08.2023].

²⁸ 10th edition of the *Judicial College Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases* (JC Guidelines).

²⁹ 14th edition of the *Judicial College Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases* (JC Guidelines).

³⁰ Judicial College Guidelines 16th Ed.

beliefs. However, there is a pre-designed table of quantities that is not binding and is more of a helpful guide.³¹

3.4. Hungary

There is a special provision in the Hungarian legislation, which imposes the obligation to pay moral damages in case of illegal actions of the state.³²

In addition, the Civil Code regulates restitution issues.³³ According to section 2:52, the amount of the compensation is determined by the judge, who takes into account the severity of the violation, whether the act was committed once or several times, the severity of the responsibility, the impact of the act on both the victim and the environment.³⁴ Section 2:53 specifically establishes the obligation to pay damages if a person's personality rights are violated.

Accordingly, the amount of moral damage compensable by administrative and civil law has no upper limit. However, the country's legislation independently separates procedural violations of criminal law, where there are certain guidelines for determining the amount. For example, the law establishes a rule for compensation if a person is wrongly found guilty and deprived of liberty.³⁵ The length of imprisonment is taken into account. According to the special law, moral damages for imprisonment are calculated in a special way, ranging between 3500-7000 HUF.³⁶

3.5. Austria

Austrian law does not specify the method of determining the amount of moral damages. However, there is one exception for wrongful convictions that result in imprisonment. The legislation determines a maximum of 50 euros as moral damages for the day of detention.³⁷

The amount of moral damages is decided by the judge based on his inner faith and according to the following criteria: severity, duration and intensity of emotional and physical suffering. However, despite these criteria, the subjective element in determining the amount is crucial.³⁸

³¹ ECPRD (The European Centre for Parliamentary Research and Documentation), Request n°: 4213, Response of the Parliament of Belgium.

³² “..Everyone shall have the right to demand compensation, as specified in an act of Parliament, for damages unlawfully caused by the authorities in discharging their duties.” (Article XXIV para 2).

³³ Civil Code sets forth both the *Restitution* (Section 2:52-2:53) and the *liability for the actions of public authorities* which latter is the special form of liability. The general liability rules (see Section 6:518-534) are also applicable, <http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=159096.370225> [20.08.2023].

³⁴ (3)The court shall determine the amount of restitution in one sum, taking into account the gravity of the infringement, whether it was committed on one or more occasions, the degree of responsibility, the impact of the infringement upon the aggrieved party and his environment.

³⁵ Act on Criminal Proceeding, Articles 844-855 <http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=202672.367021> [20.08.2023].

³⁶ Government Decree No. 138/2018. (VII. 26.), <http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=209618.357306> [20.08.2023].

³⁷ § 5 para 2 Strafrechtliches Entschädigungsgesetz 2005

³⁸ *Oliphant K. & Wright R. W. (Eds.), Medical Malpractice and Compensation in Global Perspective, Tort and Insurance Law, de Gruyter, 2013, 27*

The Austrian court tried to balance the subjective element with an objective assessment. For this purpose, the court started to produce statistical data every year, which reflected the type of damage and the amount of compensation awarded.³⁹ The auxiliary table lists the severity of suffering (strong, moderate, and mild) as well as its duration (in days). The table indicates how much money should be allocated per day.⁴⁰

The analysis of court decisions over the years reveals that the amount increases over the years, and also, for similar damages, more or less similar amounts of compensation are awarded.⁴¹

3.6. Croatia

Croatian legislation provides for compensation for moral damages for illegal imprisonment.⁴² The amount is given in proportion to the days of illegal detention and the table is developed by the Ministry of Finance to respect the principle of equal treatment and also to take into account the socio-economic capabilities of the country.

Regarding moral damage, the court judges from its point of view, whether it is illegal deprivation of liberty or other cases. It is guided by the general criteria of the law, which does not consider the amount.⁴³

3.7. Portugal

Legislation of Portugal does not determine the amount of moral damages. According to the Civil Code, the severity of the damage and the violated right must be taken into account. The same article determines the compensation received by the wife/partner and children in case of the death of a close person. In the absence of such, parents receive compensation.⁴⁴ When determining the amount, the judge also takes into account the degree of culpability and the economic situation of the victim.⁴⁵

3.8. Greece

Articles 105 and 932 of the Civil Code establish the obligation to pay moral damages if the tort was committed by a private person or a representative of an administrative body. These articles do not specify the amount of compensation and state that it should be reasonable.

³⁹ <<https://bit.ly/39hKhtX>> [20.08.2023]; Table of 2019 in German <<https://bit.ly/3zzeIX3>> [20.08.2023]; 2020: <<https://bit.ly/3Qkw6Vu>> [20.08.2023].

⁴⁰ <https://www.koerperverletzung.com/schmerzensgeld-oesterreich/#Die_Schmerzensgrade-Trias> [20.08.2023].

⁴¹ <<https://bit.ly/3zQdaIH>> [20.08.2023].

⁴² Constitution of the Republic of Croatia, Article 25; the Criminal Procedure Act, Article 14 and Article 573.

⁴³ Article 1100 of the Civil Obligations Act.

⁴⁴ Article 496 of the Civil Code, <<https://bit.ly/3zxWHZc>> [20.08.2023].

⁴⁵ Article 494 of the Civil Code, „where the liability is based on recklessness, compensation may be set, in an equitable manner, in an amount lower than that which would correspond to the damages caused, provided that this is warranted by the degree of culpability of the perpetrator, both his/her economic situation and that of the injured party, as well as the other circumstances of the case“, <<https://bit.ly/3Hiyl7K>> [20.08.2023].

In addition, the Greek constitution has strengthened the possibility of compensation for moral damages in case of illegal conviction.⁴⁶ As for the limits of the compensation, it is determined in Article 540 of the Criminal Procedure Code.⁴⁷

3.9. Estonia

The right to compensation for moral damages is enshrined in Article 25 of the Constitution of Estonia. In addition, in case of illegal detention, moral damages are compensated based on a special act.⁴⁸ In case of unlawful deprivation of liberty, damages are calculated according to calendar days. The monetary value of the day varies based on the country's economic statistics.

3.10. Bulgaria

In Bulgaria, moral damages are compensated in case of illegal punishment, damage to reputation and dignity, loss of capacity, suffering, violation of personal rights, etc. According to the legislation, the amount of money is determined by the court.⁴⁹

3.11. Lithuania

In case of violation of the right by the state in Lithuania, a person can directly claim damages from the Ministry of Justice, which has a set limit – 1500 euros for moral damages.

The Civil Code (Article 6.272) does not set limits on the amount to be compensated and, therefore, the amount is decided by the judge. It is also significant that in 2006 the Constitutional Court of the country recognized the provision that determined the upper limit of moral damages in cases of illegal convictions as unconstitutional. The court explained that it is not permissible for the legislature to limit the discretion of the court, especially when it is discussing the determination of the amount of moral damages in the case of tort caused by the state.⁵⁰

3.12. Slovakia

In Slovakia, the criteria for determining moral damages are stipulated by legislation.⁵¹ In particular, when estimating the quantity, the following are taken into account:

⁴⁶ Art. 7§4 of the Constitution.

⁴⁷ Law 4620/2019.

⁴⁸ Compensation for Damage Caused in Offence Proceedings Act, Article 11, <<https://bit.ly/3xlXrhz>> [20.08.2023].

⁴⁹ Art. 52 of the Obligations and Contracts Act.

⁵⁰ The Constitutional Court of the Republic of Lithuania: *the legislature has no constitutional powers to establish any maximum sizes of damage inflicted upon the person by the state institutions or officials, which is subject to compensation, which would restrict the court and would prevent it from awarding just compensation for that material and/or moral damage sustained by the person*, Ruling on the compensation for damage inflicted by unlawful actions of interrogatory and investigatory bodies, the prosecutor's office, and a court, <<https://bit.ly/3mI0SKv>> [20.08.2023].

⁵¹ Act No. 514/2003 Coll. on Liability Caused during the Exercise of Public Authority, Section 17.

- quality of life of the victim;
- the environment in which he/she lives and works;
- the significance of the damage and the circumstances that caused it;
- Impact of damage on the personal life of the victim;
- Impact of damage on the victim's social life;

3.13. Latvia

The Constitutional Court of Latvia initiated a case regarding the constitutionality of the compensations' law.⁵² The Constitutional Court of Latvia initiated a case regarding the constitutionality of the compensations' law. The disputed law regulates the compensation for the damage caused to a person during criminal proceedings and the imposition of an administrative fine. According to the law, the average amount is 7,000 euros, and if the damage is particularly severe, it is 10,000 euros, as for the case of health damage – 30,000 euros. The Constitutional Court did not recognize the contested norm as unconstitutional.⁵³

3.14. Spain

According to Article 292 of the Criminal Code,⁵⁴ as a result of judicial error if a person's property or other rights are damaged due to the incorrect functioning of the court, he/she will receive compensation from the budget. According to Article 294 of the Spanish Criminal Code, a wrongfully convicted person has the right to claim moral damages if the prerequisites defined by law exist.⁵⁵ However, the Constitutional Court recognized the scope of the law as unconstitutional and determined that moral damages should be extended to illegal imprisonment on any grounds.⁵⁶

The amount of moral damages in civil cases is not regulated at the legal level in Spain and is decided on a case-by-case basis. The victim's age, conviction status, salary and etc. are taken into account.

⁵² Section 14(4) of the Law on Compensation for Damages Caused in Criminal Proceedings and Record-Keeping of Administrative Violations, Section 92 of the Constitution of Latvia, <<https://bit.ly/3xJC5vH>> [20.08.2023].

⁵³ <<https://bit.ly/3xKMyHp>> [20.08.2023].

⁵⁴ Criminal Code (Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal), <<https://bit.ly/3xLk9kD>> [20.08.2023].

⁵⁵ “Those who, after having been remanded in custody, are acquitted for the (1) non-existence of the alleged act or, (2) for the same reason, there is a dismissal of the accusation, shall have the right to compensation, provided that they have suffered damages”.

⁵⁶ Constitutional Court, eliminates the limitation of the two cases of Article 294 and extend the compensation for moral damages to those who have suffered remand detention and who are subsequently acquitted, whatever the cause. The Case 85/2019 of the Constitutional Court (Plenary), of 19 June, Rec. 4314/2018, declares the unconstitutionality and nullity of the paragraphs “for the non-existence of the imputed act” and “for the same cause” of Article 294.1, <<https://hj.tribunalconstitucional.es/HJ/es/Resolucion/Show/25972>> [20.08.2023].

State responsibility for damages is regulated by several laws: the Constitution,⁵⁷ special acts on administrative procedures⁵⁸ and the public sector.⁵⁹ However, even in this case, the amount of moral damage is not determined.

In Spain, an annex to one of the orders⁶⁰ regulates the calculation of compensation for torts in traffic accidents. Often, the courts used this appendix by analogy and extended it to other types of delicts (non-traffic cases), however, according to the Supreme Court, this annex has no binding force and is only an auxiliary tool.

Hence, the right to compensation for moral damages is enshrined in criminal, administrative and civil laws. However, the legislation does not regulate the amount of moral damages. The only exception is traffic accidents, where the rule/table for calculating economic damages along with moral damages is provided.

3.15. Finland

In Finland, moral damages are regulated by the Torts Act.⁶¹ And compensation for illegal conviction is regulated by a special law.⁶²

The amount of moral damages is determined by the court, but if the dispute arises from an illegal conviction or other crime, the victim of which is a resident of Finland, and the crime occurred in Finland, the legislation determines the upper limit of damages, because the amount is reimbursed by the state.⁶³ The number will be revised every 3 years.

3.16. Germany

Under German law, the amount of moral damages determined in case of wrongful conviction and imprisonment is 25 euros per day.⁶⁴ In other cases, the amount of moral damages is not predetermined.

⁵⁷ Article 106.2 Spanish Constitution: "Private individuals shall, under the terms established by law, be entitled to compensation for any loss that they may suffer to their property or rights, except in cases of force majeure, whenever such loss is the result of the operation of public services".

⁵⁸ Act 39/2015, of 1 October, on Common Administrative Procedure for Public Administrations, <<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-10565>> [20.08.2023].

⁵⁹ Act 40/2015, of 1 October, on the Legal Regime of the Public Sector (Ley 40/2015, de 1 de octubre, de Régimen Jurídico del Sector Público), <<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-10566>> [20.08.2023].

⁶⁰ Royal Legislative Decree 8/2004, of 29 October, approving the revised text of the Law on civil liability and insurance in motor vehicle traffic, <<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2004-18911>> [20.08.2023].

⁶¹ Chapter 5 of the Tort Liability Act.

⁶² The Act on Compensation for Crime Damage, 1204/2005.

⁶³ <<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2005/20051204>> [20.08.2023].

⁶⁴ Gesetz über die Entschädigung für Strafverfolgungsmaßnahmen vom 8. März 1971 (BGBl. I S. 157), das zuletzt durch Artikel 6 Absatz 19 des Gesetzes vom 13. April 2017 (BGBl. I S. 872) geändert worden ist, <<https://www.gesetze-im-internet.de/streg/BJNR001570971.html>> [20.08.2023].

Compensation for non-material (moral) damages is provided for by paragraph 253 of the Civil Code.⁶⁵ The severity of the injuries, the emotional and/or physical suffering caused by them, the duration and the degree of culpability of the defendant are taken into account when assessing damages.

The analysis of the decision of the German court reveals that the damages imposed in similar cases are more or less similar and the amount is increased taking into account aggravating circumstances.⁶⁶ For example, on holidays and/or vacation days, the amount of moral damages may increase because the victim cannot take advantage of these days.⁶⁷

The interpretations of the court in the part of the imposition of moral damages and the relation to criminal law are interesting. In one of the cases, the court considered the case of a woman who was a victim of sexual violence. The victim "had multiple bruises on her body and severe mental disorder. The abuser beat her for 3.5 hours, strangled her, tore her hair and threatened her with death. The fact that the offender was imprisoned for 6.5 years did not reduce the amount of the compensation amount. The court considered that the imprisonment of the offender represented compensation for moral damages to society, not to the victim herself."⁶⁸

As a conclusion, it should be noted that the countries can be divided into three categories:

- **The amount of moral damages is determined by the opinion of the judge:** Belgium; Portugal; Bulgaria; Slovakia.
- **The amount of moral damages is determined at the legislative level for several cases (mainly illegal convictions):** Hungary; Croatia; Greece; Estonia; Lithuania; Latvia; Finland; Germany; Several States of USA (some countries impose limit to all cases).
- **Reference/recommendation tables, which determine the amount of moral damages according to the degrees of damage:** Austria; United Kingdom; Spain.

Consequently, countries which, like Georgia, rely only on the opinion of the judge when determining the number, are few. It should be noted that the legislation of these countries is quite detailed and defines the criteria.

4. Conclusion

As the research has shown, there are many gaps and ambiguity in the Georgian legislation and practice. In particular, the provision of the law regarding the amount of moral damages is general and does not include specific criteria. The amount of moral damages imposed by court decisions is often not proportional to the harm caused. In addition, in case of analogue/similar factual circumstances, the amounts of damages imposed differ significantly.

⁶⁵ See online: <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p0761> [20.08.2023].

⁶⁶ A collection of summaries of special decisions of the German federal courts regarding moral damages. Electronic Law Library, <<http://www.library.court.ge/upload/moraluri%20ziani%20asdasfda.pdf>> [20.08.2023].

⁶⁷ Ibid, 80-81.

⁶⁸ Ibid, 58.

It is desirable to create an interdisciplinary commission that will work on an in-depth study of the problem. It will analyze all decisions and generalize the findings. In addition, it will make a comparative legal analysis and develop recommendations based thereon. A similar precedent exists in the United Kingdom, where a special parliamentary body (Law Commission) has conducted a study and developed a detailed guiding document that helps the judge to assess the criteria for moral damages and determine the amount. Representatives of special fields must be invited to the commission, who will be able to assess the damage from a medical and other professional perspective. When discussing harm, one must consider its impact on the victim's entire life. After an assessing how significant the harm is (physically, mentally, socially) in percentages, a recommendation table/criteria should be developed, indicating the estimated amounts. Moreover, it must be defined what is the impact of specific type of damage on health and, in general, the quality of life. Recommendations/tables developed by the UK and Austria may be used as a guide.

The conclusion drawn up regarding the quantity should be of a recommendatory nature and it cannot have a binding force.

The existing wording of the law, which leads to many gaps and ambiguity in practice, has been confirmed by the present study. Accordingly, the legislation should be narrowed down based on comparative legal analysis. The legislator should develop the criteria for the judge to consider when determining the amount of moral damage.

The practice of developed countries shows that all countries at a certain stage began to critically analyze decisions on moral damages. They developed and published statistical data every year. The report outlined the decisions, in particular, what was the actual harm and what the amount of the moral damages was. This allowed judges to make more or less similar decisions and also revealed disproportionate amounts. This rule promoted both transparency and unification of approaches.

Therefore, the common courts of Georgia should issue a similar report on an annual basis, which will reflect all the cases where the defendant was ordered to pay moral damages; indicating the amount and the form of the damage caused? This will help to establish a uniform practice and also increase transparency.

Implementation of all the above recommendations will significantly improve the observance of the principle of equality in proceedings. The introduction of criteria at the legislative level and the introduction of a recommendation table will prevent radically different results on similar facts, as well as create adequate expectations for the parties.

Bibliography:

1. European Convention on Human Rights, 1950.
2. Constitution of Greece, 11/06/195.
3. Constitution of Spain, 31/10/1978.
4. Constitution of the Republic of Croatia, 22/12/1990.
5. Act No. 514/2003 Coll. on Liability Caused during the Exercise of Public Authority, Slovakia 28/10/2003.
6. Act of Spain 39/2015, of 1 October, on Common Administrative Procedure for Public Administrations.

7. Act of Spain 40/2015, of 1 October, on the Legal Regime of the Public Sector.
8. Civil Code of Georgia, records of the Parliament of Georgia, 31, 24/07/1997
9. Civil Code of Hungary, 01/05/1960.
10. Civil Code of Portugal, 26/11/1966.
11. Civil Obligations Act of republic of Croatia, 04/03/2005.
12. Code of Criminal Procedure of Hungary, 31/12/1978.
13. Compensation for Damage Caused in Offence Proceedings Act, Estonia 01/05/2015.
14. Constitution of Latvia, 15/02/1922.
15. Criminal Code of Spain, 23/11/1995.
16. Finland Act 1204/2005 on Compensation for Crime Damage, 29/12/2005.
17. Fundamental Law of Hungary, 18/04/2011.
18. Government Decree of Hungary No. 138/2018 (VII. 26.).
19. Law of Greece 4620/2019, ΦΕΚ Α 96, 11/06/2019.
20. Law on Compensation for Damages Caused in Criminal Proceedings and Record-Keeping of Administrative Violations, Latvia 30/11/2017.
21. Obligations and Contracts Act of Bulgaria, State Gazette No. 275/22.11, 1950.
22. Royal Legislative Decree of Spain 8/2004, of 29 October.
23. Tort Liability Act of Finland, 1974.
24. Bürgerliches Gesetzbuch, Ausfertigungsdatum: 18.08.1896 Vollzitat: "Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002.
25. Gesetz über die Entschädigung für Strafverfolgungsmaßnahmen vom 08/03/1971.
26. 10th, 14th, 15th, 16th editions of the Judicial College Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases (JC Guidelines).
27. *Aristotle, Ethics of Eudemos, Book IV, Meran, 2016.*
28. *Collection of Summaries of Special Decisions of German Federal Courts on Moral Damages, Electronic Law Library.*
29. Damages for Personal injury: non-pecuniary loss, A Consultation Paper, Law Commission Consultation Paper No140 and Law Com No 257.
30. ECPRD (The European Centre for Parliamentary Research and Documentation), Request n°: 4213, Response of the Parliament of Belgium.
31. *Grabenwarter C., European Convention on Human Rights: Commentary*, Bloomsbury Publishing, 2014.
32. *Levmore S., Foundations of Tort Law*, Foundation Press / Thomson Reuters, 1994.
33. *Oliphant K. & Wright R. W. (Eds.), Medical Malpractice and Compensation in Global Perspective*, Tort and Insurance Law, de Gruyter, 2013.
34. *Plosser W. M., Sky's The Limit? A 50-State Survey of Damages Caps and the Collateral Source Rule*, Mondaq, 2018.
35. Recommendations of the Supreme Court of Georgia on the problematic issues of civil law judicial practice, 2007.
36. *Allstate Ins. Co. v. Ramos*, (D.C. 2001), 782 A.2d 280, 282.
37. *Brannigan v. Usitalo*, (N.H. 1991), 587 A.2d 1232.
38. Decision of the Administrative Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia on May 16, 2019 in the case BS-327-309(2k-07).

39. Decision of the Administrative Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of December 27, 2012 in the case BS-78-78(K-12).
40. Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of July 11, 2019 in case AS-669-2019.
41. Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of May 24, 2019 in case AS-238-2019.
42. Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of July 10, 2018 in the case AS-660-660-2018.
43. Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of May 11, 2018 in case AS-111-111-2018.
44. Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of December 23, 2016 in the case AS-543-518 2016.
45. Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of January 9, 2014 in the case AS-714-677-2013.
46. Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of January 1, 2014 in the case AS-756-717-2013.
47. Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of July 1, 2013 in the case AS-247-237-2013.
48. Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of June 14, 2013 in the case AS-95-90-2013.
49. Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia of July 4, 2011 in case AS-762-818-2011.
50. Decision of the Civil Affairs Chamber of the Supreme Court of Georgia dated October 22, 2003 in the case AS-43-745-03.
51. Keenan v. United Kingdom, [2001] ECHR (no. 27229/95).
52. Kontrova v Slovakia, [2007] ECHR (no. 7510/04).
53. Poghosyan a Baghdasaryan v Armenia, [2012] ECHR (no. 22999/06).
54. Sofie v. Fibreboard Corporation, (Wash. 1989), 771 P.2d 711.
55. Strafrechtliches Entschädigungsgesetz 2005.
56. The Case 85/2019 of the Constitutional Court (Plenary) of 19 June, Rec. 4314/2018.
57. The Case No. 23/04 of the Constitutional Court of 19/08/20016.

Cover Designer:

Mariam Ebralidze

Compositor:

Nino Vacheishvili

Technical Editorial Group:

Natia Chitashvili

Ana Mghvdeladze

Elene Nozadze

Printed in Ivane Javakhishvili Tbilisi State University Press

1, Ilia Tchavtchavadze Ave., Tbilisi 0128

Tel 995(32) 225 04 84, 6284/6279

<https://www.tsu.ge/ka/publishing-house>

Sandro-Giorgi Sarukhanishvili

Practical Consequences of the Annulment of the Minute of the General Meeting of Partners for Third Parties

Maia Kopaleishvili

Impeachment of the President and the practice of the Constitutional Court of Georgia

David Lominashvili

Challenges to Adopting a Complete Law in a Legal State

Tamar Gvaramadze

Fair Administrative Procedures and European Standards

Khatuna Loria

Personal Application – the Basis for Dismissal of a Public Servant

Giorgi Cherkezia

Definition of Legal Norms by Administrative Court

Besik Meurmishvili

Systematic Understanding of the Function of Public Criminal Prosecution

Levan Zakalashvili

Practical Problems of Distinguishing Bribery from Crimes against Property

Natia Merebashvili

Gender-based Domestic Violence Against Women

George Bakhturidze

Implementation Questions of the World Health Organization (WHO) Framework Convention on Tobacco Control (FCTC) in Georgia

Ketevan Kukava

Balancing the Right to Privacy and National Security Interests in the Digital Age

სამართლის ჟურნალი

თსუ იურიდიული ფაკულტეტი

№2, 2023

სარჩევი

ელზა ჩაჩანიძე

ქურდობა, საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული „მრავალფერი“ დანაშაული

ჟირონ ხუჯაძე

კაფკა, ბენიამინი, დერიდა: ძალადობაზე, კანონსა და სამართლიანობაზე

მიხეილ ბიჭია

უფლების შინაარსი სამოქალაქო სამართალში

თამარ მსხვილიძე

Lex situs, როგორც კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტზე საკუთრების უფლების მარეგულირებელი პრინციპი

ქეთევან ქოჩაშვილი

ბრალის გარეშე პასუხისმგებლობა – გამონაკლისი კერძო სამართლის ზოგადი წესიდან

ირაკლი ყანდაშვილი

წარმომადგენლობა მედიაში

ნათია ჩიტაშვილი

მედიაციის კონფიდენციალურობის საკანონმდებლო გარანტიების სახელ შეკრულებო მექანიზმებით გაძლიერების საკითხისათვის

ირინა ბათიაშვილი

მოსახლეობის დაბერების შესახებ პოლიტიკის აქტუალობა

სოფიკო ბახბახაშვილი

უზრუნველყოფილი კრედიტორების მოთხოვნათა დაკმაყოფილების ისტორიული განვითარება ქართულ გადახდისუნარობის სამართალში და შედარებითი ანალიზი საერთაშორისო სტანდარტებთან

მარიამ გაიპარაშვილი

ჯანმრთელობის დაზიანების შემთხვევებში მორალური ზიანის ოდენობის განსაზღვრა

სანდრო-გიორგი სარუხანიშვილი

პარტნიორთა კრების ოქმის ბათილობის პრაქტიკული შედეგები მესამე პირებისთვის

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
იურიდიული ფაკულტეტი

სამართლის ჟურნალი

№2, 2023

უნივერსიტეტის
გამომცემლობა

UDC (უაკ) 34(051.2)
ს-216

მთავარი რედაქტორი
ირაკლი ბურდული (პროფ., თსუ)

სარედაქციო კოლეგია:

გიორგი დავითაშვილი (პროფ., თსუ)

გიორგი ხუბუა (პროფ., თსუ)

ბესარიონ ზოიძე (პროფ., თსუ)

თამარ ზარანდია (ასოც. პროფ., თსუ)

თევდორე ნინიძე (პროფ., თსუ)

ლადო ჭანტურია (პროფ., თსუ)

ლაშა ბრეგვაძე (პროფ., თსუ; თინათინ წერეთლის სახელობის სახელმწიფოსა
და სამართლის ინსტიტუტის დირექტორი)

ლელა ჯანაშვილი (ასოც. პროფ., თსუ)

ნუგზარ სურგულაძე (პროფ., თსუ)

პაატა ტურავა (პროფ., თსუ)

არტაკ მკრტიჩიანი (პროფ., ლა კორუნიის უნივერსიტეტი)

დარიუშ შპოპერი (პროფ., პომერანიის უნივერსიტეტი სლუპსკში)

იან ლიდერი (პროფ., ფრაიბურგის უნივერსიტეტი)

ტიციანა ქიუზი (პროფ., ზაარლანდის უნივერსიტეტი)

ხოსე მარია დე დიოს მარსერი (პროფ., ბარსელონას ავტონომიური უნივერსიტეტი)

ჯოან ლუის პერეს ფრანსეჩი (პროფ., ბარსელონას ავტონომიური უნივერსიტეტი)

მმართველი რედაქტორი
ნათია ჩიტაშვილი (ასოც. პროფ., თსუ)

ტექნიკური რედაქტორი
ირაკლი ლეონიძე

გამოქვეყნებული სტატიის შინაარსის სისწორეზე პასუხისმგებელია ავტორი და მისი მოსაზრებები შეიძლება არ გამოხატავდეს ჟურნალის სარედაქციო კოლეგიის წევრთა შეხედულებებს.

ჟურნალი ფლობს საერთაშორისო ლიცენზიას **CC BY-SA**

გამოცემულია ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საუნივერსიტეტო საგამომცემლო საბჭოს გადანაცემილებით

© ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
გამომცემლობა, 2024

P-ISSN 1987-7668

E-ISSN 2720-782X

ჟურნალის ელექტრონული გამოცემა ხელმისაწვდომია ვებგვერდზე: www.jlaw.tsu.ge

მარიამ გაიპარაშვილი*

ჯანმრთელობის დაზიანების შემთხვევაში მორალური ზიანის ოდენობის განსაზღვრა

სტატიაში განხილულია მორალური ზიანის ანაზღაურების სპეციფიკა და გამოთვლის წესი ჯანმრთელობის დაზიანების შემთხვევაში. აქვე, მოყვანილია საერთო სასამართლოების პრაქტიკიდან განმარტებები და გადამწყვეტილებები, სადაც მკაფიოდ ჩანს ის ხარვეზები და არათანმიმდევრული მიდგომა, რასაც კანონის ბუნდოვანი ჩანაწერი განაპირობებს.

ასევე, სტატიაში მოცემულია შედარებითსამართლებრივი კვლევის შედეგები. კერძოდ, შესწავლილია შემდეგი ქვეყნების კანონმდებლობა და პრაქტიკა, ავსტრია, აშშ, ბელგია, ბულგარეთი; გაერთიანებული სამეფო, გერმანია, ესპანეთი, სლოვაკეთი, უნგრეთი, ხორვატია, საბერძნეთი, ესტონეთი, ლიეტუვა, ლატვია, პორტუგალია, ფინეთი.

საკვანძო სიტყვები:

კომპენსაცია, რაოდენობა, დელიქტი.

1. შესავალი

ზიანის ანაზღაურების გამოთვლის წესი და მისი ფილოსოფიური დატვირთვა, სათავეს არისტოტელეს „ნიკომაქეს ეთიკიდან“ იღებს.¹ ამჟამად, ბევრი მეცნიერი მიიჩნევს, რომ „გამასწორებელი“ ზიანის ანაზღაურება უნდა იყოს დელიქტური სამართლის საყრდენი. თუმცა, ისინი უმცირესობაში არიან და დელიქტებისადმი წმინდად ეკონომიკური პერსპექტივით ყურება უკუგდებულია.² ამაზე მეტყველებს მორალური ზიანის ანაზღაურების ფართოდ გავრცელებული პრაქტიკა, რაც ემყარება როგორც ადგილობრივ, ისე საერთაშორისო სამართლის პრინციპებს.

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-13 მუხლი სახელმწიფოებს ავალდებულებს ეფექტურად დაიცვან კონვენციიდან გამომდინარე უფლებები. უფლება ეფექტურ დაცვის საშუალებაზე არის დამხმარე უფლება. მე-13 მუხლიდან გამომდინარე სახელმწიფოებს შესაძლოა დაეკისროთ ვალდებულება მიიღონ ახალი რეგულაციები, რომელიც უზრუნველყოფს მე-13 მუხლიდან გამომდინარე ვალდებულებების შესრულებას.³ ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს პრაქტიკის თანახმად, მორალური ზიანი, როგორც კომპენსაციის სახე უნდა იყოს შიდა კანონმდებლობით ხელმისაწვდომი, როგორც ეფექტური დაცვის საშუალება და ეს ვალდებულება ამ შემთხვევაში მოიაზრება მე-13 მუხლიდან გამომდინარე.⁴

წინამდებარე ნაშრომი დაკონკრეტებულია და განიხილავს, მხოლოდ დელიქტის შედეგად ჯანმრთელობის დაზიანების შემთხვევაში მორალური ზიანის ოდენობის განსაზღვრის საკითხს.

* ვანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მოწვეული ლექტორი, დოქტორანტი. <https://orcid.org/0009-0000-9873-8326>.

¹ არისტოტელე, ევდემოსის ეთიკა, ნიგნი IV, მერანი, 2016, 105-106.

² Levmore S., Foundations of Tort Law, Foundation Press / Thomson Reuters, 1994, 61-62.

³ Grabenwarter C., European Convention on Human Rights: Commentary, Bloomsbury Publishing, 2014, 328.

⁴ Keenan v. United Kingdom, [2001] ECHR (no. 27229/95), §130; Kontrova v Slovakia, [2007] ECHR (no. 7510/04), §64; Poghosyan a Baghdasaryan v Armenia, [2012] ECHR (no. 22999/06), §46.

ნაშრომის პირველი თავი აანალიზებს ქართული სამართლის მიდგომას მორალური ზიანის ოდენობასთან დაკავშირებით. რა არის ოდენობის განსაზღვრის კრიტერიუმები და რამდენად თანმიმდევრულია სასამართლო პრაქტიკა. მეორე თავი ეთმობა შედარებითსამართლებრივ კვლევას და აანალიზებს სხვა ქვეყნების კანონმდებლობასა და პრაქტიკას მორალური ზიანის ოდენობის განსაზღვრის თაობაზე. ბოლო თავი არის შემაჯამებელი და ითვალისწინებს კვლევიდან გამოკვეთილ რეკომენდაციებს.

2. ქართული სამართლის მიდგომა მორალური ზიანის ოდენობის განსაზღვრის თაობაზე

ფიზიკური ტკივილისა და ტანჯვისთვის არაქონებრივი (მორალური) ზიანის თანხის ოდენობის განსაზღვრა საქართველოს სასამართლოსათვის ერთ-ერთ დიდ გამოწვევას წარმოადგენს. ეროვნული კანონმდებლობა დელიქტით დაზარალებულს აძლევს მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის შესაძლებლობას. თუმცა, კანონმდებელი არ ადგენს იმ კრიტერიუმს, რომლითაც უნდა დადგინდეს მორალური ზიანის ანაზღაურების ფარგლები.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 413-ე მუხლი მხოლოდ გონივრულ და სამართლიან ანაზღაურებაზე უთითებს. შესაბამისად, აღნიშნული საკითხი სასამართლოს შეფასებითი მსჯელობის საგანია და ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, თავად შემთხვევის სპეციფიკის გათვალისწინებით ხდება.

საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განმარტებით, მორალური ზიანის ოდენობის განსაზღვრისას მხედველობაშია მისაღები:⁵

- დამდგარი ზიანის სიმძიმე;
- დაზარალებულის სუბიექტური დამოკიდებულება მორალური ზიანის მიმართ;
- განცდების ინტენსივობა;
- შელახული უფლების მნიშვნელობა;
- მოცულობა განისაზღვრება როგორც დამდგარი ზიანის სიმძიმის, ისე ბრალის ხარისხის მიხედვით;
- მორალური ზიანის ანაზღაურება სასამართლოს მიერ ფულადი ფორმით განისაზღვრება ქონებრივი ზიანის ანაზღაურებისაგან დამოუკიდებლად;
- კომპენსაციის ოდენობა არ უნდა იყოს უსაშველოდ გაზრდილი და კონკრეტული ქვეყნის ეკონომიკურ შესაძლებლობებს მოწყვეტილი;
- როგორი დიდიც არ უნდა იყოს კომპენსაცია, იგი მაინც ვერ აღუდგენს დაზარალებულს ხელყოფამდე არსებულ სულიერ მდგომარეობას, მორალური ზიანის ანაზღაურების უმთავრეს მიზანს არ წარმოადგენს ხელყოფილი უფლებების რესტიტუცია, რადგან მიყენებულ ზიანს ფულადი ეკვივალენტი არ გააჩნია;
- მისი მიზანია არამატერიალური სიკეთის ხელყოფით გამოწვეული ტანჯვის შემსუბუქება, ნეგატიური განცდების სიმძიმისა და ინტენსივობის შემცირება.⁶

⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა პალატის 2019 წლის 16 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე ბს-327-309(2კ-07); საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა პალატის 2012 წლის 27 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე ბს-78-78(კ-12).

⁶ იქვე.

კანონში მორალური ზიანის ანაზღაურების ოდენობის თაობაზე დამატებითი კრიტერიუმების არარსებობა, პრაქტიკაში ბევრ გამომწვევას წარმოშობს. სასამართლოები არ არიან შეჯერებული ზოგად კრიტერიუმებზეც კი, რაც მსგავს შემთხვევებში განსხვავებულ შედეგს იძლევა. მსხვერპლი კი მთლიანად მინდობილია მოსამართლის სუბიექტურ შეხედულებას ზიანის ოდენობის განსაზღვრისას. აქედან გამომდინარე, არაერთ გადაწყვეტილებაში სასამართლო სისტემა ან არათანმიმდევრულია, ან/და არაპროპორციულად მცირე ოდენობას განსაზღვრავს. საილუსტრაციოდ, მორალური ზიანის თაობაზე რამდენიმე საქმის განხილვაც საკმარისია:

- დაზარალებულმა მიიღო მძიმე დამწვრობა და დასჭირდა სასმენი აპარატის გამოყენება. ნიშანდობლივია ისიც, რომ ის მუსიკის პედაგოგი იყო და სმენის დაკარგვის შემდეგ ის შრომისუუნაროდ იქცა. სასამართლომ მორალური ზიანის სახით 4,000 ლარის განსაზღვრა მიიჩნია გონივრულად.⁷

- დაზარალებულმა დაკარგა ორივე ზედა კიდური, პირველმა ინსტანციამ მოსარჩელისათვის ზიანის სამართლიან კომპენსაციად 100 000 ლარი მიიჩნია, საკასაციო სასამართლომ კი 300 000 ლარი. სასამართლომ განმარტა, რომ ვალდებულება გამომდინარეობს იმ დელიქტური პასუხისმგებლობიდან, რომლის გამოც ჯერ კიდევ მოზარდობის პერიოდში ფიზიკური დანაკარგი -კიდურების ამპუტაცია და ფსიქოლოგიური ტანჯვა განიცადა, რაც მისთვის მიყენებული დაზიანებების ფიზიკურად გამოხატული სახისა და ემოციურად (ფსიქოლოგიურად) მუდმივად გადასალახი დაბრკოლებებიდან გამომდინარე, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში და პერიოდულად იჩენს თავს.⁸

- დაზარალებულს (9 წლის ბავშვი) მიყენებული დაზიანების გამო ერთი ხელის ამპუტირება ჩაუტარეს, ხოლო მეორე ხელი უფუნქციო გახდა. სასამართლოს მიერ მოპასუხისათვის მორალური ზიანის სახით დაკისრებულ იქნა 100,000 აშშ დოლარი.⁹

- სანარმოო ტრავმის მიღების შემდეგ დაზარალებულმა 100% დაკარგა შრომის უნარი და იქცა შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირად (ქვედა კიდურების დაკარგვა). სასამართლოს გადაწყვეტილებით, მორალური ზიანის სახით 50,000 ლარი განისაზღვრა.¹⁰

- ავტოსაგზაო შემთხვევის შედეგად, დაზარალებულს აღენიშნებოდა თავის ტვინის მძიმე დაზიანება, რის გამოც ის შეზღუდული შესაძლებლობის პირად იქცა. სასამართლოს გადაწყვეტილებით, მორალური ზიანის სახით 7,000 ლარი განისაზღვრა.¹¹

- ავტოსაგზაო შემთხვევის შედეგად, დაზარალებულს დაუზიანდა როგორც თავის ტვინი, ასევე, მთელი სხეული, მრავლობითი მოტეხილობებით. სასამართლოს გადაწყვეტილებით, მორალური ზიანის სახით 5,000 ლარი განისაზღვრა.¹²

⁷ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო პალატის 2018 წლის 10 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-660-660-2018.

⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 23 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-543-518 2016.

⁹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო, სამეწარმეო და გაკოტრების საქმეთა პალატა 2003 წლის 22 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-43-745-03.

¹⁰ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 1 იანვრის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-756-717-2013.

¹¹ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 4 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-762-818-2011.

¹² საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 24 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-238-2019.

– არასწორი დიაგნოზის გამო, პაციენტის ჯანმრთელობის მდგომარეობა მნიშვნელოვნად დამძიმდა. ამასთან, მას ჩაუტარდა არასაჭირო ოპერაცია. მორალური ზიანის რანაზღაურების რსაკითხის რგანხილვისას, რსასამართლომ მოსარჩელის მდგომარეობასთან ერთად, შეაფასა მოპასუხის ქონებრივი მდგომარეობაც. რადგან მორალური ზიანი „არ შეიძლება იქცეს მოპასუხის ერთგვარ სასჯელად, რომელიც შეწყვეტს მის საქმიანობასა და ფუნქციონირებას.“ მორალური ზიანი განისაზღვრა 20,000 ლარის ოდენობით.¹³

– სტომატოლოგის მიერ ჩატარებული არასწორი მკურნალობის გამო, პაციენტმა დაკარგა ჯანსაღი კბილები. მორალური ზიანის სახედ განისაზღვრა 2,000 ლარი.¹⁴

– ავტოსაგზაო შემთხვევის გამო, პირს დაუზიანდა თავის ქალა (მარჯვენა ნახევარსფერო შეუცვალეს პლასტიკით) და ხერხემალი. მორალური ზიანი განისაზღვრა 7,000 ლარის ოდენობით.¹⁵

– მსჯავრდებულს არაჯეროვანი სტენტირების გამო მიადგა ზიანი – იგი იყო იძულებული ეთმინა გაუსაძლისი ტკივილი, რის გამოც მან რამდენჯერმე თვითდაზიანებაც მიიყენა. ამასთან, მას თანხმობა მკურნალობის მეთოდებზე არ განუცხადებია, რადგან ექიმმა არაფერი შეატყობინა. სააპელაციო სასამართლომ მორალური ზიანის ოდენობად განსაზღვრა 3,000 ლარით. უზენაესმა სასამართლომ გააუქმა გადაწყვეტილება, რადგან ვერ დასტურდებოდა მიზეზობრივი კავშირი სტენტირებასა და ტკივილებს შორის.¹⁶

– სამედიცინო შეცდომის შედეგად პირმა დაკარგა თირკმელი. სააპელაციო სასამართლომ მორალური ზიანის ოდენობა 5,000 ლარით განსაზღვრა.¹⁷

– ბავშვს საზაფხულო სკოლაში არ გაენია დროული სამედიცინო მომსახურება. მას ხელი ჰქონდა მოტეხილი და რამდენიმე დღის განმავლობაში უწევდა ფიზიკური ტკივილის მოთმენა. სასამართლომ მორალური ზიანის ოდენობა 3,000 ლარით განსაზღვრა.¹⁸

როგორც განხილულმა საქმეებმა ცხადყო, სასამართლო ზოგ შემთხვევაში მორალური ზიანის ოდენობად ძალიან მცირე თანხებს განსაზღვრავს. მაგალითად, 4,000 ლარი მიაკუთვნა ხანძრის მსხვერპლს, რომლისთვისაც ზიანი იყო განსაკუთრებით მტანჯველი როგორც ფიზიკურად, ასევე, ემოციურადაც. მან დაკარგა სმენა, შესაბამისად, შემცირდა მისი ცხოვრებით ტკბობის ხარისხი და ასევე იქცა შრომისუუნაროდ. აქედან გამომდინარე, სასამართლოს არ უხელმძღვანელია სათანადო კრიტერიუმებით.

ამასთან, სასამართლო არ აკეთებს დიფერენცირებას, დელიქტის თუ რა ფორმამ გამოიწვია ზიანი და ამის მიხედვით არ განსაზღვრავს ოდენობას. მაგალითად, სამედიცინო შეცდომის შედეგად პირმა თირკმელი დაკარგა და სასამართლომ მორალური ზიანის ოდენობად 5,000 ლარი განსაზღვრა. თირკმლის გარეშე ცხოვრება მნიშვნელოვნად ამცირებს ცხოვრე-

¹³ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 22 იანვრის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-1102-1038-2015.

¹⁴ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 9 იანვრის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-714-677-2013.

¹⁵ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 14 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-95-90-2013.

¹⁶ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 11 მაისი გადაწყვეტილება საქმეზე ას-111-111-2018.

¹⁷ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 1 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-247-237-2013.

¹⁸ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 11 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-669-2019.

ბის ხარისხს და სამედიცინო პერსონალს განსაკუთრებული გულისხმიერება და ყურადღება ევალება. ეს ფაქტები ოდენობის განსაზღვრისას არ იყო მხედველობაში მიღებული.

დამატებით უნდა აღინიშნოს, რომ ავტოსაგზაო შემთხვევის შედეგად დამდგარი დელიქტისათვის მორალური ზიანის თანხა მსგავსია ყველა გადანაცვტილებაში. ამ შემთხვევებში სასამართლო ცდილობს საერთო კრიტერიუმებით იხელმძღვანელოს და თანხის რაოდენობა ყველა საქმეში მსგავსი იყოს. თუმცა, ეს თანაბარი და ბლანკეტური მიდგომა უთანასწორო შედეგს ქმნის, რადგან დროებითი ეფექტის მქონე ზიანისთვის და, ასევე, ისეთი ზიანისთვის, რომელიც სამუდამოდ ინვესტს შესაძლებლობის შეზღუდვას 7,000 ლარის დაკისრება, არ არის პროპორციული და ვერ ასრულებს კომპენსატორულ ფუნქციას.

ნიშანდობლივია ისიც, რომ სასამართლო არ მსჯელობს ზიანის მიყენების გარემოებებზე და არც განცდილ ტკივილსა და ტანჯვაზე. ზემოთ დასახელებული ერთ-ერთი საქმე ეხებოდა მსჯავრდებულისთვის არასათანადო სამედიცინო მომსახურებას და მის მიერ ხანგრძლივი პერიოდის მანძილზე განცდილ ტანჯვას. სასამართლომ მორალური ზიანის ოდენობა განსაზღვრა 3,000 ლარის ოდენობით. მსგავსს საქმეებს, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლო, კონვენციის მე-3 მუხლის (არაადამიანური მოპყრობის აკრძალვა) კონტექსტში განიხილავს, რაც განსაკუთრებით მძიმე დარღვევაა. ეს დასკვნა კი შედეგობრივად აისახება მორალური ზიანის ოდენობაზე. თბილისის სააპელაციო სასამართლოს გადანაცვტილებაში ეს საკითხები არ შეუფასებია.

ამასთან, სასამართლო საკმაოდ მკაცრად აფასებს ბავშვებისთვის მიყენებულ ზიანს, რომელმაც შესაძლებლობის ხანგრძლივი/მუდმივი შეზღუდვა გამოიწვია და მოპასუხეს დიდი ოდენობით თანხის გადახდას აკისრებს.

3. შედარებითი ანალიზი – მორალური ზიანისთვის განსაზღვრული ოდენობა

მორალური ზიანის ოდენობის განსაზღვრისას ქვეყნებს განსხვავებული მიდგომები აქვთ:

- ქვეყნების ნაწილი კანონმდებლობით მხოლოდ კრიტერიუმებს ადგენს და ოდენობის საკითხს, მთლიანად მოსამართლის მიხედულებას ანდობს;
- არსებობს ქვეყნები, რომლებიც თანაბარი მოპყრობის უზრუნველსაყოფად სახელმძღვანელო პრინციპებს შეიმუშავენ, სადაც სქემით განსაზღვრავს, ზიანის ხარისხებს და ოდენობებს;
- მესამე ჯგუფს მიეკუთვნება ქვეყნები, რომელიც კანონმდებლობით ადგენს მორალური ზიანის ზედა ზღვარს, რათა თავიდან იქნეს აცილებული განსხვავებული მოპყრობის საფრთხე.

3.1. ამერიკის შეერთებული შტატები

კოლუმბიის შტატში, დადგენილი პრაქტიკის თანახმად, მოსამართლე ნაფიც მსაჯულებს მიუთითებს, თუ რა უნდა მიიღონ მხედველობაში მორალური ზიანის ოდენობის განსაზღვრისას.¹⁹ ამერიკის შეერთებულ შტატებში ხშირია მორალური ზიანის განსაკუთრებით

¹⁹ *Allstate Ins. Co. v. Ramos*, (D.C. 2001), 782 A.2d 280, 282: „The extent and duration of any physical injury sustained by the Plaintiff, the effects that any physical injury have on the overall and physical and emotional

მაღალი ოდენობის განსაზღვრა, რადგან მხედველობაში მიიღება ის ფიზიკური და ემოციური ტანჯვა, რაც ფიზიკურ დაზიანებას ან დელიქტის სხვა სახეს შესაძლოა მოჰყვეს.

თუმცა, ქვეყანაში არ არსებობს ერთიანი მიდგომა და შტატების პრაქტიკა ერთმანეთისგან საკმაოდ განსხვავებულია. ამერიკის შეერთებული შტატები არის ერთადერთი ქვეყანა, რომელიც ზემოთჩამოთვლილ სამივე ჯგუფის კრიტერიუმებს აკმაყოფილებს. მაგალითად, ნიუ-ჰემფშირის უზენაესმა სასამართლომ, მორალური ზიანის ოდენობის შემზღუდველი ნორმა (ზედა ზღვარი იყო დაწესებული \$875,000) არაკონსტიტუციურად ცნო.²⁰ ანალოგიური პრეცედენტი არსებობს ვაშინგტონის უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკაში.²¹ თუმცა, არსებობს რამდენიმე შტატი, რომელიც ზღუდავს მორალური ზიანის ოდენობას და რაოდენობები ერთმანეთისგან მნიშვნელოვნად განსხვავდება.²²

3.2. გაერთიანებული სამეფო

აშშ-სგან განსხვავებით, ინგლისში სპეციალური საპარლამენტო ორგანოს (Law Commission) მიერ შემოღებულ იქნა სახელმძღვანელო დოკუმენტი, რომელიც ეხმარება მოსამართლეს მორალური ზიანის ოდენობის განსაზღვრაში. დოკუმენტში განხილულია სადავო საკითხები და მოცემულია ზიანისთვის დასაკისრებელი მაქსიმალური და მინიმალური თანხები, რომელიც გამომდინარეობს სხვადასხვა ფაქტორიდან.²³ ამ საკითხზე კომისიამ ჯერ სამუშაო 70-იან წლებში ჩაატარა და რეკომენდაციები გამოსცა.²⁴ შემდეგ 90-იან წლებში იმუშავა სამაგალითო ზიანის (Exemplary) არსზე და 1997 წელს გამოაქვეყნა ანგარიში, რომელიც არ იქნა გაზიარებული.²⁵ 1999 წელს კი შეაფასა ფიზიკური ზიანის შემთხვევაში სამედიცინო მოვლის ხარჯები.²⁶

გარდა ცხრილებისა, ეს დოკუმენტი წარმოადგენს ერთგვარ განზოგადებას და თავს უყრის ამ საკითხის შესახებ ყველა მნიშვნელოვან გადანყვეტილებას, რომელიც გამიჯნულია ზიანის ფორმის/შემთხვევების მიხედვით და ხაზს უსვამს იმ საკითხებს, რაც ოდენობის განსაზღვრისას უნდა იყოს მხედველობაში მიღებული. მაგალითად, ასაკი, ტკივილის ინტენსივობა, პროფესიაში ხელშეშლა, შეზღუდული შესაძლებლობის მდგომარეობა, ცხოვრების ხარისხის დაქვეითება და სხვა. აღნიშნული დოკუმენტი არ მოიცავს მშრალად რაოდენობის ჩამონათვალს, არამედ აკეთებს პრაქტიკის ანალიზს და იკვლევს სხვა ქვეყნების პრეცედენტებს.

რაოდენობის განსაზღვრის პასუხისმგებლობა აიღო სპეციალურმა ორგანომ (Judicial Studies Board, 2011 წლის რეფორმის შემდეგ Judicial College-მა ჩაანაცვლა). რაოდენობის გა-

well-being of the Plaintiff. Any physical pain and emotional distress that the Plaintiff has suffered in the past. Any inconvenience that the Plaintiff has experienced. Any medical expenses incurred by the Plaintiff. Any loss of earnings incurred by the Plaintiff".

²⁰ Brannigan v. Usitalo, (N.H. 1991), 587 A.2d 1232.

²¹ Sofie v. Fibreboard Corporation, (Wash. 1989), 771 P.2d 711.

²² Plosser W. M., Sky's The Limit? A 50-State Survey Of Damages Caps And The Collateral Source Rule, Mondaq, 2018.

²³ 1995 წელს გამოქვეყნებული დოკუმენტი, Damages for Personal injury: non-pecuniary loss, A Consultation Paper, Law Commission Consultation Paper No140; დასკვნა LC257.

²⁴ <<https://bit.ly/3aTirEx>> [20.08.2023].

²⁵ <<https://bit.ly/3MNplmT>> [20.08.2023].

²⁶ <<https://bit.ly/3txs4zz>> [20.08.2023].

იდლაინი პირველად 1992 წელს გამოიცა, რომელიც როგორც წესი ყოველწლიურად ახლდება.²⁷ დოკუმენტი დამხმარე ხასიათისაა და არ აქვს მბოჭავი ძალა.

ცხრილში დაზიანებები სიმძიმის კატეგორიების მიხედვით არის დაყოფილი, მაგალითად, დაზიანება, რომელმაც სიკვდილი გამოიწვია, შიდა ორგანოების დაზიანება, ან სახის ტრავმა და ასე შემდეგ. ხოლო, შემდეგ თითოეული კატეგორიის ფარგლებში გამოყოფილია თითოეული სპეციფიური ზიანი, მაგალითად, ტვინის დაზიანება.

თანხის ოდენობები, როგორც წესი, წლების მიხედვით იზრდება. მაგალითად, მძიმე ფსიქიატრიული ზიანი მე-10 გამოცემაში £36,000-£76,000 იყო,²⁸ მე-14 გამოცემაში £43,000-£92,000,²⁹ ხოლო, მე-15 გამოცემაში £46,000-£98,000. 2022 წელს გამოიცა მე-16 გამოშვება, სადაც გაიზარდა თანხების ოდენობა და ის პასუხობს ინფლაციის გამოწვევებს, ასევე, დაემატა ახალი კატეგორიები, მაგალითად, სექსუალური ძალადობის შემთხვევებზე.³⁰

3.3. ბელგია

ბელგიის კანონმდებლობა, უკანონო ქმედებით მიყენებული მორალური ზიანის რაოდენობას საკანონმდებლო დონეზე არ აწესრიგებს. თანხის ოდენობას ყველა მოსამართლე, შინაგანი რწმენის მიხედვით საზღვრავს. თუმცა, არსებობს წინასწარ შემუშავებული ცხრილი რაოდენობების თაობაზე, რომელიც არ არის სავალდებულო ძალის და უფრო მეტად დამხმარე სახელმძღვანელოა.³¹

3.4. უნგრეთი

უნგრეთის კანონმდებლობაში³² არსებობს სპეციალური ჩანაწერი, რომელიც სახელმწიფოს უკანონო ქმედების შემთხვევაში მორალური ზიანის ანაზღაურების ვალდებულებას აწესებს.³³

ამასთან, სამოქალაქო კოდექსი აწესრიგებს რესტიტუციის საკითხებს.³⁴ 2:52 სექციის თანახმად, თანხის ოდენობას განსაზღვრავს მოსამართლე, რომელიც მხედველობაში იღებს დარღვევის სიმძიმეს, ქმედება განხორციელდა ერთხელ თუ რამდენჯერმე, პასუხისმგებლობის სიმძიმეს, ქმედების ზეგავლენას როგორც დაზარალებულზე, ასევე მის გარემოზე.³⁵ 2:53

²⁷ <<https://www.judiciary.uk/about-the-judiciary/training-support/judicial-college/governance/>> [20.08.2023].

²⁸ 10th edition of the Judicial College Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases (JC Guidelines).

²⁹ 14th edition of the Judicial College Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases (JC Guidelines).

³⁰ Judicial College Guidelines 16th Ed.

³¹ ECPRD (The European Centre for Parliamentary Research and Documentation), Request n°: 4213, ბელგიის პარლამენტის პასუხი.

³² Fundamental Law, <http://njt.hu/translated/doc/TheFundamentalLawofHungary_20190101_FIN.pdf> [20.08.2023].

³³ „...Everyone shall have the right to demand compensation, as specified in an act of Parliament, for damages unlawfully caused by the authorities in discharging their duties.“ (Article XXIV para 2)

³⁴ Civil Code sets forth both the *Restitution* (Section 2:52-2:53) and the *liability for the actions of public authorities* which latter is the special form of liability. The general liability rules (see Section 6:518-534) are also applicable, <http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=159096.370225> [20.08.2023].

³⁵ (3) The court shall determine the amount of restitution in one sum, taking into account the gravity of the infringement, whether it was committed on one or more occasions, the degree of responsibility, the impact of the infringement upon the aggrieved party and his environment.

სექცია კი სპეციალურად ადგენს ზიანის ანაზღაურების ვალდებულებას, თუ პირს პიროვნული უფლებები (*personality rights*) დაერღვა.

შესაბამისად, ადმინისტრაციული და სამოქალაქო წესით ასანაზღაურებელ მორალურ ზიანს არ აქვს თანხის ზედა ზღვარი განსაზღვრული. თუმცა, ქვეყნის კანონმდებლობა დამოუკიდებლად გამოყოფს, სისხლის სამართლის პროცესუალურ დარღვევებს, სადაც თანხის განსაზღვრისთვის გარკვეული გაიდლაინები არსებობს. მაგალითად, კანონი ადგენს კომპენსაციის წესს, თუ პირი არასწორად ცნეს დამნაშავედ და აღუკვეთეს თავისუფლება.³⁶ მხედველობაში მიიღება თავისუფლების აღკვეთის ხანგრძლივობა. სპეციალური კანონის თანახმად, თავისუფლების აღკვეთისთვის მორალური ზიანი სპეციალური წესით გამოითვლება, რომელიც 3500-7000 HUF შორის მერყეობს.³⁷

3.5. ავსტრია

ავსტრიის კანონმდებლობა არ აკონკრეტებს მორალური ზიანის ოდენობის განსაზღვრის წესს. თუმცა, არსებობს ერთი გამონაკლისი ეს არის არასწორი მსჯავრდებისთვის, რომელსაც მოჰყვა თავისუფლების აღკვეთა. კანონმდებლობა განსაზღვრავს დაკავებული დღისთვის მაქსიმუმ 50 ევროს მორალური ზიანის სახით.³⁸

მორალური ზიანის ოდენობას მოსამართლე შინაგანი რწმენის მიხედვით და კრიტერიუმების მიხედვით წყვეტს: ემოციური და ფიზიკური ტანჯვის სიმძიმე, ხანგრძლივობა და ინტენსივობა. თუმცა, ამ კრიტერიუმების მიუხედავად, ოდენობის განსაზღვრისას სუბიექტური ელემენტია გადამწყვეტი.³⁹

ავსტრიის სასამართლო ეცადა სუბიექტური ელემენტი ობიექტური შეფასებით დაებალანსებინა. ამ მიზნით, სასამართლომ დაიწყო ყოველწლიურად სტატისტიკური მონაცემების წარმოება, რომელიც ასახავდა ზიანის სახეს და გაცემული კომპენსაციის ოდენობას.⁴⁰ დამხმარე ცხრილში ჩამოთვლილია ტანჯვის სიმძიმე (ძლიერი, საშუალო, მსუბუქი) ასევე მისი ხანგრძლივობა (დღეების მიხედვით). ცხრილში მითითებულია თუ რა თანხა უნდა იქნას მიკუთვნებულ ერთ დღეზე.⁴¹

წლების მიხედვით სასამართლოს გადაწყვეტილებების ანალიზი ცხადყოფს, რომ წლებთან ერთად იზრდება ოდენობა და, ასევე, მსგავსი ზიანისთვის მეტ-ნაკლებად მსგავსი ოდენობით კომპენსაცია გაიცემა.⁴²

³⁶ Act on Criminal Proceeding, Articles 844-855 <http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=202672.367021> [20.08.2023].

³⁷ Government Decree No. 138/2018. (VII. 26.), <http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=209618.357306> [20.08.2023].

³⁸ § 5 para 2 Strafrechtliches Entschädigungsgesetz 2005

³⁹ Oliphant K. & Wright R. W, (Eds.), Medical Malpractice and Compensation in Global Perspective, Tort and Insurance Law, de Gruyter, 2013, 27

⁴⁰ <<https://bit.ly/39hKhtX>> [20.08.2023]; 2019 წლის ცხრილი გერმანულად იხ. <<https://bit.ly/3zzelX3>> [20.08.2023]; 2020 წლის იხ. <<https://bit.ly/3Qkw6Vu>> [20.08.2023].

⁴¹ <https://www.koerperverletzung.com/schmerzensgeld-oesterreich/#Die_Schmerzensgrade-Trias> [20.08.2023].

⁴² <<https://bit.ly/3zQdaiH>> [20.08.2023].

3.6. ხორვატია

ხორვატიის კანონმდებლობა ითვალისწინებს უკანონო პატიმრობისთვის მორალური ზიანის ანაზღაურებას.⁴³ თანხა გაიცემა უკანონო პატიმრობის დღეების პროპორციულად და ცხრილი შემუშავებულია ფინანსთა სამინისტროს მიერ, რომ დაცული იყოს თანასწორი მიდგომის პრინციპი და ასევე მხედველობაში იყოს მიღებული ქვეყნის სოციო-ეკონომიკური შესაძლებლობები.

მორალური ზიანის თაობაზე სასამართლო როგორც უკანონო თავისუფლების აღკვეთის, ისე სხვა საქმეებში, თავისი მიხედვლებით მსჯელობს. ის ხელმძღვანელობს კანონის ზოგადი კრიტერიუმებით, რომელიც ოდენობას არ ითვალისწინებს.⁴⁴

3.7. პორტუგალია

პორტუგალიის კანონმდებლობა მორალური ზიანის ოდენობას არ განსაზღვრავს. სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით, ზიანის სიმძიმე და დარღვეული უფლება უნდა იყოს მხედველობაში მიღებული. იგივე მუხლი განსაზღვრავს ცოლის/პარტნიორის და შვილების მიერ კომპენსაციის მიღებას ახლობლის გარდაცვალების შემთხვევაში. ასეთის არარსებობის შემთხვევაში კომპენსაციას მშობლები იღებენ.⁴⁵ ოდენობის განსაზღვრისას ასევე მოსამართლე ითვალისწინებს ბრალის ხარისხს და მსხვერპლის ეკონომიკურ მდგომარეობას.⁴⁶

3.8. საბერძნეთი

სამოქალაქო კოდექსის 105-ე და 932-ე მუხლები ადგენს მორალური ზიანის ანაზღაურების ვალდებულებას, თუ დელიქტი განახორციელა კერძო პირმა ან ადმინისტრაციული ორგანოს წარმომადგენელმა. აღნიშნული მუხლები არ აკონკრეტებს კომპენსაციის ოდენობას და აღნიშნავს, რომ ის უნდა იყოს გონივრული.

ამას გარდა, საბერძნეთის კონსტიტუციით განმტკიცებულია უკანონო მსჯავრდების შემთხვევაში მორალური ზიანის ანაზღაურების შესაძლებლობა.⁴⁷ ხოლო, სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსის 540-ე მუხლი თანხის ფარგლებს ადგენს.⁴⁸

3.9. ესტონეთი

მორალური ზიანის ანაზღაურების უფლება განმტკიცებულია ესტონეთის კონსტიტუციის 25-ე მუხლით. ამასთან, უკანონო დაკავების შემთხვევაში მორალური ზიანის ანაზღაუ-

⁴³ Constitution of the Republic of Croatia, Article 25; the Criminal Procedure Act, Article 14 and Article 573.

⁴⁴ Article 1100 of the Civil Obligations Act.

⁴⁵ Article 496 of the Civil Code, <<https://bit.ly/3zxWHZc>> [20.08.2023].

⁴⁶ Article 494 of the Civil Code, „where the liability is based on recklessness, compensation may be set, in an equitable manner, in an amount lower than that which would correspond to the damages caused, provided that this is warranted by the degree of culpability of the perpetrator, both his/her economic situation and that of the injured party, as well as the other circumstances of the case“, <<https://bit.ly/3Hiyl7K>> [20.08.2023].

⁴⁷ Art. 7 §4 of the Constitution.

⁴⁸ Law 4620/2019.

რება ხდება სპეციალური აქტით.⁴⁹ თავისუფლების უკანონო აღკვეთის შემთხვევაში, ზიანი გამოითვლება კალენდარული დღეების მიხედვით. დღის თანხობრივი შეფასება იცვლება ქვეყნის ეკონომიკური სტატისტიკის მიხედვით.

3.10. ბულგარეთი

ბულგარეთში მორალური ზიანი ანაზღაურდება უკანონო სასჯელის დაკისრების შემთხვევაში, რეპუტაციისა და ღირსების შელახვისთვის, შესაძლებლობის დაკარგვისთვის, ტანჯვისთვის, პერსონალური უფლებების დარღვევისთვის და სხვა. კანონმდებლობის თანახმად თანხის ოდენობას სასამართლო განსაზღვრავს.⁵⁰

3.11. ლიეტუვა

ლიეტუვაში სახელმწიფოს მიერ უფლების დარღვევის შემთხვევაში, პირს ზიანის ანაზღაურება შეუძლია პირდაპირ მოსთხოვოს იუსტიციის სამინისტროს, რომელსაც ფარგლები აქვს დადგენილი – მორალური ზიანისთვის 1500 ევრო.

სამოქალაქო კოდექსი (მუხლი 6.272) ასანაზღაურებელ თანხაზე ფარგლებს არ ადგენს და, შესაბამისად, ოდენობას მოსამართლე წყვეტს. ნიშანდობლივია ისიც, რომ ქვეყნის საკონსტიტუციო სასამართლომ 2006 წელს არაკონსტიტუციურად ცნო ჩანაწერი, რომელიც განსაზღვრავდა მორალური ზიანის ზედა ზღვარს უკანონო მსჯავრდების შემთხვევებზე. სასამართლომ განმარტა, რომ დაუშვებელია საკანონმდებლო ხელისუფლებამ შეზღუდოს სასამართლოს მიხედულება, განსაკუთრებით მაშინ როდესაც ის მსჯელობს სახელმწიფოს მიერ მიყენებული დელიქტის შემთხვევაში მორალური ზიანის ოდენობის განსაზღვრაზე.⁵¹

3.12. სლოვაკეთი

სლოვაკეთში მორალური ზიანის განსაზღვრის კრიტერიუმები კანონმდებლობითაა განსაზღვრული.⁵² კერძოდ, რაოდენობის შეფასებისას მხედველობაში მიიღება:

- დაზარალებულის ცხოვრების ხარისხი.
- გარემო, რომელშიც ის ცხოვრობს და მუშაობს.
- ზიანის მნიშვნელობა და გარემოებები, რამაც ის გამოიწვია.
- ზიანის გავლენა მსხვერპლის პირად ცხოვრებაზე.
- ზიანის გავლენა მსხვერპლის სოციალურ ცხოვრებაზე.

⁴⁹ Compensation for Damage Caused in Offence Proceedings Act, მე-11 მუხლი, <<https://bit.ly/3xIXrhz>> [20.08.2023].

⁵⁰ Art. 52 of the Obligations and Contracts Act.

⁵¹ The Constitutional Court of the Republic of Lithuania: *the legislature has no constitutional powers to establish any maximum sizes of damage inflicted upon the person by the state institutions or officials, which is subject to compensation, which would restrict the court and would prevent it from awarding just compensation for that material and/or moral damage sustained by the person*, Ruling on the compensation for damage inflicted by unlawful actions of interrogatory and investigatory bodies, the prosecutor's office, and a court, <<https://bit.ly/3mI0SKv>> [20.08.2023].

⁵² Act No. 514/2003 Coll. on Liability Caused during the Exercise of Public Authority, Section 17.

3.13. ლატვია

ლატვიის საკონსტიტუციო სასამართლომ წამოიწყო საქმე კომპენსაციების კანონის კონსტიტუციასთან შესაბამისობის თაობაზე.⁵³ სადავო კანონი აწესრიგებს კომპენსაციას იმ ზიანისთვის რომელიც პირს მიადგა სისხლის სამართლის საპროცესო მოქმედებებისა და ადმინისტრაციული სახდელის დაკისრებისას. კანონის თანახმად, საშუალო თანხა არის 7000 ევრო, ხოლო თუ ზიანი განსაკუთრებით მძიმეა 10 000 და ჯანმრთელობის დაზიანებისას 30 000 ევრო. საკონსტიტუციო სასამართლომ გასაჩივრებული ნორმა არაკონსტიტუციურად არ ცნო.⁵⁴

3.14. ესპანეთი

სისხლის სამართლის კოდექსის⁵⁵ 292-ე მუხლის თანახმად, სამოსამართლო შეცდომის შედეგად თუ პირის საკუთრებას ან სხვა უფლებას მიადგა ზიანი სასამართლოს არასწორი ფუნქციონირების გამო, ბიუჯეტიდან მიიღებს კომპენსაციას. ესპანეთის სისხლის სამართლის კოდექსის 294-ე მუხლის თანახმად, უკანონოდ მსჯავრდებულ პირს აქვს უფლება მოითხოვოს მორალური ზიანი, თუ კანონით განსაზღვრული წინაპირობები არსებობს.⁵⁶ თუმცა, საკონსტიტუციო სასამართლომ კანონის ფარგლები არაკონსტიტუციურად ცნო და დაადგინა, რომ მორალური ზიანი ნებისმიერი საფუძვლით უკანონო პატიმრობაზე უნდა გავრცელდეს.⁵⁷

ესპანეთში სამოქალაქო საქმეებში მორალური ზიანის ოდენობა საკანონმდებლო დონეზე არ არის მოწესრიგებული და ის წყდება ინდივიდუალური ქეისის მიხედვით. მხედველობაში მიიღება დაზარალებულის ასაკი, ნასამართლობის სტატუსი, ხელფასი და სხვა.

სახელწმიფო პასუხისმგებლობას ზიანის ანაზღაურების თაობაზე რამდენიმე კანონი აწესრიგებს: კონსტიტუცია,⁵⁸ სპეციალური აქტები ადმინისტრაციულ პროცედურებზე⁵⁹ და საჯარო სექტორზე.⁶⁰ თუმცა, არც ამ შემთხვევაშია, მორალური ზიანის ოდენობა განსაზღვრული.

⁵³ Section 14(4) of the Law on Compensation for Damages Caused in Criminal Proceedings and Record-Keeping of Administrative Violations, Section 92 of the Constitution of Latvia, <<https://bit.ly/3xJC5vH>> [20.08.2023].

⁵⁴ იხ: <<https://bit.ly/3xKMyHp>> [20.08.2023].

⁵⁵ Criminal Code (Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal), <<https://bit.ly/3xLk9kD>> [20.08.2023].

⁵⁶ „Those who, after having been remanded in custody, are acquitted for the (1) non-existence of the alleged act or, (2) for the same reason, there is a dismissal of the accusation, shall have the right to compensation, provided that they have suffered damages“.

⁵⁷ Constitutional Court, eliminates the limitation of the two cases of Article 294 and extend the compensation for moral damages to those who have suffered remand detention and who are subsequently acquitted, whatever the cause. The Case 85/2019 of the Constitutional Court (Plenary), of 19 June, Rec. 4314/2018, declares the unconstitutionality and nullity of the paragraphs “for the non-existence of the imputed act” and “for the same cause” of Article 294.1, <<https://hj.tribunalconstitucional.es/HJ/es/Resolucion/Show/25972>> [20.08.2023].

⁵⁸ Article 106.2 Spanish Constitution: „Private individuals shall, under the terms established by law, be entitled to compensation for any loss that they may suffer to their property or rights, except in cases of force majeure, whenever such loss is the result of the operation of public services“.

⁵⁹ Act 39/2015, of 1 October, on Common Administrative Procedure for Public Administrations, <<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-10565>> [20.08.2023].

⁶⁰ Act 40/2015, of 1 October, on the Legal Regime of the Public Sector (Ley 40/2015, de 1 de octubre, de Régimen Jurídico del Sector Público), <<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2015-10566>> [20.08.2023].

ესპანეთში ერთ-ერთი ბრძანების დანართი⁶¹ აწესრიგებს საგზაო ავარიების დროს დამდგარი დელიქტისათვის კომპენსაციის გამოთვლის წესს. ხშირად, სასამართლოები ამ დანართს იყენებდნენ ანალოგიით და ავრცელებდნენ სხვა სახის დელიქტებზეც (არასაგზაო შემთხვევებზე), თუმცა, უზენაესი სასამართლოს განმარტებით, ამ დანართს არ აქვს მხოლოდ და ის მხოლოდ დამხმარე ინტერუმენტია.

შესაბამისად, მორალური ზიანის ანაზღაურების უფლება განმტკიცებულია სისხლის, ადმინისტრაციულ და სამოქალაქო სამართლის კანონებში. თუმცა, კანონმდებლობა არ აწესრიგებს მორალური ზიანის ოდენობას. ერთადერთ გამონაკლისს წარმოადგენს საგზაო შემთხვევები, სადაც მორალურთან ერთად ეკონომიკური ზიანის გამოთვლის წესიც/ცხრილიც გათვალისწინებულია.

3.15. ფინეთი

ფინეთში მორალური ზიანი რეგულირდება დელიქტების აქტით.⁶² ხოლო, უკანონო მსჯავრის კომპენსაციას სპეციალური კანონი აწესრიგებს.⁶³

მორალური ზიანის ოდენობას სასამართლო განსაზღვრავს, მაგრამ იმ შემთხვევაში, თუ დავა გამოდინარეობს უკანონოდ მსჯავრის დადებიდან ან სხვა დანაშაულიდან, რომლის მსხვერპლი ფინეთის მაცხოვრებელია და დანაშაული ფინეთში მოხდა, კანონმდებლობა ზიანის ზედა ზღვარს განსაზღვრავს, რადგან თანხას სახელმწიფო ანაზღაურებს.⁶⁴ რაოდენობა 3 წელიწადში ერთხელ გადაიხედება.

3.16. გერმანია

გერმანიის კანონმდებლობით, უკანონო მსჯავრის და სასჯელად თავისუფლების აღკვეთის შემთხვევაში განსაზღვრული მორალური ზიანის რაოდენობაა 25 ევრო დღიურად.⁶⁵ სხვა შემთხვევებში, მორალური ზიანის ოდენობა წინასწარ განსაზღვრული არ არის.

არაქონებრივი (მორალური) ზიანის ანაზღაურება გათვალისწინებულია სამოქალაქო კოდექსის 253-ე პარაგრაფით.⁶⁶ ზიანის შეფასებისას მხედველობაში მიიღება დაზიანებების სიმძიმე, მათგან გამომწვეული ემოციური ან/და ფიზიკური ტანჯვა, ხანგრძლივობა და მოპასუხის ბრალეულობის ხარისხი.

გერმანიის სასამართლოს გადაწყვეტილების ანალიზი ცხადყოფს რომ ანალოგიურ საქმეებზე დაკისრებული ზიანი მეტ-ნაკლებად მსგავსია და ოდენობის გაზრდა დამამძიმებელი გარემოებების გათვალისწინებით ხდება.⁶⁷ მაგალითად, დღესასწაულების ან/და შვებულების

⁶¹ Royal Legislative Decree 8/2004, of 29 October, approving the revised text of the Law on civil liability and insurance in motor vehicle traffic, <<https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2004-18911>> [20.08.2023].
Chapter 5 of the Tort Liability Act.

⁶² The Act on Compensation for Crime Damage, 1204/2005.

⁶³ <<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2005/20051204>> [20.08.2023].

⁶⁴ Gesetz über die Entschädigung für Strafverfolgungsmaßnahmen vom 8. März 1971 (BGBl. I S. 157), das zuletzt durch Artikel 6 Absatz 19 des Gesetzes vom 13. April 2017 (BGBl. I S. 872) geändert worden ist, <<https://www.gesetze-im-internet.de/streg/BJNR001570971.html>> [20.08.2023].

⁶⁵ <https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#p0761> [20.08.2023].

⁶⁶ გერმანიის ფედერალური სასამართლოების მიერ მორალური ზიანის ანაზღაურებასთან დაკავშირებით მიღებული განსაკუთრებული გადაწყვეტილებების რეზიუმეთა ერთობლიობა. სამართლის ელექტრონული ბიბლიოთეკა, <<http://www.library.court.ge/upload/moraluri%20ziani%20asdasfda.pdf>> [20.08.2023].

დღეებში მორალური ზიანის რაოდენობა შესაძლოა გაიზარდოს, რადგან დაზარალებული ვერ სარგებლობს ამ დღეებით.⁶⁸

საინტერესოა მორალური ზიანის დაკისრების ნაწილში სასამართლოს განმარტებები და მიმართება სისხლის სამართალთან. ერთ-ერთ საქმეში სასამართლომ განიხილა სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი ქალის საქმე. დაზარალებულს, „სხეულზე აღენიშნებოდა მრავლობითი სისხლჩაქცევები და მძიმე ფსიქიკური დარღვევები. მოძალადე მას 3,5 საათის განმავლობაში სცემდა, ახრჩობდა, თმებს გლეჯდა და სიკვდილით ემუქრებოდა. დამნაშავისათვის 6,5 წლით თავისუფლების აღკვეთის ფაქტს, საკომპენსაციო თანხის ოდენობა არ შეუმცირებია. სასამართლომ მიიჩნია, რომ დამნაშავისთვის თავისუფლების აღკვეთა საზოგადოებისათვის წარმოდგენდა მორალური ზიანის ანაზღაურებას და არა თვით დაზარალებულისათვის.“⁶⁹

დასკვნის სახით უნდა აღინიშნოს, რომ ქვეყნები სამ კატეგორიად შეძლება დაიყოს:

- **მორალური ზიანის ოდენობა განისაზღვრება მოსამართლის შეხედულებით:** ბელგია; პორტუგალია; ბულგარეთი; სლოვაკეთი.

- **მორალური ზიანის ოდენობა საკანონმდებლო დონეზე განსაზღვრულია რამდენიმე შემთხვევაზე (ძირითადად უკანონო მსჯავრდება):** უნგრეთი; ხორვატია; საბერძნეთი; ესტონეთი; ლიეტუვა; ლატვია; ფინეთი; გერმანია; აშშ-ს რამდენიმე შტატი (ზოგი ქვეყანა ყველა შემთხვევაზე აწესებს ზედა ზღვარს).

- **საორიენტაციო/სარეკომენდაციო ცხრილები, რომელიც დაზიანების ხარისხების მიხედვით განსაზღვრავს მორალური ზიანის ოდენობას:** ავსტრია; გაერთიანებული სამეფო; ესპანეთი.

- შესაბამისად, ქვეყნები, რომლებიც, საქართველოს მსგავსად, მხოლოდ მოსამართლის შეხედულებას ემყარებიან, რაოდენობის განსაზღვრისას, ცოტაა. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ქვეყნების კანონმდებლობა საკმაოდ დეტალურია და კრიტერიუმებს განსაზღვრავს.

4. დასკვნა

როგორც კვლევამ აჩვენა, საქართველოს კანონმდებლობასა და პრაქტიკაში ბევრი ხარვეზი და ბუნდოვანებაა. კერძოდ, კანონის ჩანაწერი მორალური ზიანის ოდენობის თაობაზე ზოგადია და არ მოიცავს კონკრეტულ კრიტერიუმებს. სასამართლოს გადაწყვეტილებებით დაკისრებული მორალური ზიანის ოდენობა, ხშირად, არ არის მიყენებული ზიანის პროპორციული. ამასთან, ანალოგიური/მსგავსი ფაქტობრივი გარემოებების შემთხვევაში დაკისრებული ზიანის ოდენობები მნიშვნელოვნად განსხვავდება.

სასურველია შეიქმნას ინტერდისციპლინური კომისია, რომელიც იმუშავებს პრობლემის სიღრმისეულ შესწავლაზე. გაანალიზებს ყველა გადაწყვეტილებას და განაზოგადებს მიგნებებს. ამასთან, გააკეთებს შედარებითსამართლებრივ ანალიზს და ამის საფუძველზე შეიმუშავებს რეკომენდაციებს. მსგავსი პრეცედენტი არსებობს გაერთიანებულ სამეფოში სადაც სპეციალურმა საპარლამენტო ორგანომ (Law Commission) ჩაატარა კვლევა და შეიმუშავა დეტალური სახელმძღვანელო დოკუმენტი, რომელიც ეხმარება მოსამართლეს მორალური ზიანის კრიტერიუმების შეფასებასა და ოდენობის განსაზღვრაში. კომისიაში აუცილებლად უნდა იყვნენ მინვეული სპეციალური დარგის წარმომადგენლები, რომლებიც სამედიცინო და სხვა

⁶⁸ იქვე, 80-81.

⁶⁹ იქვე, 58.

პროფილური პერსპექტივიდან ზიანის შეფასებას შეძლებენ. ზიანზე მსჯელობისას უნდა შეფასდეს მისი გავლენა მსხვერპლის მთელს სიცოცხლეზე. პროცენტული შეფასების შემდეგ, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია ზიანი (ფიზიკურად, ფსიქიკურად, სოციალურად), უნდა შემუშავდეს სარეკომენდაციო ცხრილი/კრიტერიუმები, სავარაუდო ოდენობების მითითებით. ასევე გაკეთდეს განმარტება კონკრეტული სახის ზიანი, რა გავლენას ახდენს ჯანმრთელობასა და, ზოგადად, სიცოცხლის ხარისხზე. სახელმძღვანელოდ შესაძლოა გამოყენებული იყოს გაერთიანებული სამეფოსა და ავსტრიის მიერ შემუშავებული რეკომენდაციები/ცხრილები.

რაოდენობის თაობაზე შემუშავებული დასკვნა, უნდა იყოს სარეკომენდაციო ხასიათის და მას ვერ ექნება მბოჭავი ძალა.

კანონის არსებული ჩანაწერი, რომ პრაქტიკაში ბევრ ხარვეზსა და ბუნდოვანებას იწვევს, წინამდებარე კვლევით დადასტურდა. შესაბამისად, შედარებითსამართლებრივი ანალიზის საფუძველზე კანონმდებლობა უნდა დაეინოვდეს. კანონმდებელმა უნდა შეიმუშავოს ის კრიტერიუმები, რასაც მოსამართლემ მორალური ზიანის ოდენობის განსაზღვრისას ყურადღება უნდა მიაქციოს.

განვითარებული ქვეყნების პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ ყველა ქვეყანამ გარკვეულ ეტაპზე დაიწყო მორალური ზიანის თაობაზე გადანყვეტილებების კრიტიკული ანალიზი. ისინი ყოველწლიურად სტატისტიკურ მონაცემს შეიმუშავებდნენ და აქვეყნებდნენ. ანგარიში ასახული იყო გადანყვეტილებები, კერძოდ, რაში გამოიხატებოდა დამდგარი ზიანი და რა იყო დაკისრებული მორალური ზიანის ოდენობა. ეს მოსამართლეებს აძლევდათ შესაძლებლობას მეტ-ნაკლებად მსგავსი გადანყვეტილებები მიეღოთ და ასევე ააშკარავებდა არაპროპორციულ ოდენობებს. ეს წესი ხელს უწყობდა როგორც გამჭვირვალობას, ასევე მიდგომების უნიფიკაციას.

აქედან გამომდინარე, საქართველოს საერთო სასამართლოებმა ყოველწლიურად უნდა გამოსცენ ანალოგიური ანგარიში, სადაც ასახული იქნება ყველა შემთხვევა, როდესაც მოპასუხეს მორალური ზიანის ანაზღაურება დაეკისრა; რა ოდენობით და რაში გამოიხატებოდა მიყენებული ზიანი. აღნიშნული ხელს შეუწყობს ერთგვაროვანი პრაქტიკის ჩამოყალიბებას და, ასევე, გაზრდის გამჭვირვალობას.

ყველა ზემოთ ჩამოთვლილი რეკომენდაციის აღსრულება, მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს სამართალწარმოებისას თანასწორობის პრინციპის დაცვას. საკანონმდებლო დონეზე კრიტერიუმების შემოღება და სარეკომენდაციო ცხრილის შემოღება თავიდან აგვაცილებს როგორც მსგავს ფაქტებზე რადიკალურად განსხვავებულ შედეგს, ასევე, ადეკვატურ მოლოდინებს შეუქმნის მხარეებს.

ბიბლიოგრაფია:

1. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, საქართველოს პარლამენტის უწყებები, 31, 24/07/1997
2. ევროპის საბჭოს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენცია, 1950.
3. არისტოტელე, ევდემოსის ეთიკა, წიგნი IV, მერანი, 2016.
4. გერმანიის ფედერალური სასამართლოების მიერ მორალური ზიანის ანაზღაურებასთან დაკავშირებით მიღებული განსაკუთრებული გადანყვეტილებების რეზიუმეთა ერთობლიობა. სამართლის ელექტრონული ბიბლიოთეკა <<http://www.library.court.ge/upload/moraluri%20ziani%20asdasfa.pdf>> [20.08.2023].
5. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს რეკომენდაციები სამოქალაქო სამართლის სასამართლო პრაქტიკის პრობლემატურ საკითხებზე, 2007.

6. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა პალატის 2019 წლის 16 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე ბს-327-309(2კ-07).
7. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 11 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-669-2019.
8. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2019 წლის 24 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-238-2019.
9. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 10 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-660-660-2018.
10. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2018 წლის 11 მაისის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-111-111-2018.
11. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 23 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-543-518 2016.
12. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 9 იანვრის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-714-677-2013.
13. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2014 წლის 1 იანვრის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-756-717-2013.
14. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 1 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-247-237-2013.
15. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2013 წლის 14 ივნისის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-95-90-2013.
16. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს ადმინისტრაციულ საქმეთა პალატის 2012 წლის 27 დეკემბრის გადაწყვეტილება საქმეზე ბს-78-78(კ-12).
17. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2011 წლის 4 ივლისის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-762-818-2011.
18. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2003 წლის 22 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე ას-43-745-03.
19. Constitution of Spain, 31/10/1978.
20. Constitution of Greece, 11/06/195.
21. Act No. 514/2003 Coll. on Liability Caused during the Exercise of Public Authority, Slovakia 28/10/2003.
22. Compensation for Damage Caused in Offence Proceedings Act, Estonia 01/05/2015.
23. Government Decree of Hungary No. 138/2018 (VII. 26.).
24. Law on Compensation for Damages Caused in Criminal Proceedings and Record-Keeping of Administrative Violations, Latvia 30/11/2017.
25. Obligations and Contracts Act of Bulgaria, State Gazette No. 275/22.11, 1950.
26. Tort Liability Act of Finland, 1974.
27. Finland Act 1204/2005 on Compensation for Crime Damage, 29/12/2005.
28. Constitution of Latvia, 15/02/1922.
29. Civil Code of Hungary, 01/05/1960.
30. Civil Code of Portugal, 26/11/1966.
31. Code of Criminal Procedure of Hungary, 31/12/1978.
32. Constitution of the Republic of Croatia, 22/12/1990.
33. Criminal Code of Spain, 23/11/1995.
34. Civil Obligations Act of republic of Croatia, 04/03/2005.
35. Fundamental Law of Hungary, 18/04/2011.
36. Law of Greece 4620/2019, ΦΕΚ Α 96, 11/06/2019.
37. Act of Spain 39/2015, of 1 October, on Common Administrative Procedure for Public Administrations.

38. Act of Spain 40/2015, of 1 October, on the Legal Regime of the Public Sector.
39. Royal Legislative Decree of Spain 8/2004, of 29 October.
40. Bürgerliches Gesetzbuch, Ausfertigungsdatum: 18.08.1896 Vollzitat: "Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002.
41. Gesetz über die Entschädigung für Strafverfolgungsmaßnahmen vom 08/03/1971.
42. 10th, 14th, 15th, 16th editions of the Judicial College Guidelines for the Assessment of General Damages in Personal Injury Cases (JC Guidelines).
43. Damages for Personal injury: non-pecuniary loss, A Consultation Paper, Law Commission Consultation Paper No140 and Law Com No 257.
44. ECPRD (The European Centre for Parliamentary Research and Documentation), Request n°: 4213, Response of the Parliament of Belgium.
45. Grabenwarter C., *European Convention on Human Rights: Commentary*, Bloomsbury Publishing, 2014.
46. Levmore S., *Foundations of Tort Law*, Foundation Press / Thomson Reuters, 1994.
47. Oliphant K. & Wright R. W, (Eds.), *Medical Malpractice and Compensation in Global Perspective*, Tort and Insurance Law, de Gruyter, 2013.
48. Plosser W. M., *Sky's The Limit? A 50-State Survey of Damages Caps and the Collateral Source Rule*, Mondaq, 2018.
49. *Allstate Ins. Co. v. Ramos*, (D.C. 2001), 782 A.2d 280, 282.
50. *Brannigan v. Usitalo*, (N.H. 1991), 587 A.2d 1232.
51. *Keenan v. United Kingdom*, [2001] ECHR (no. 27229/95).
52. *Kontrova v Slovakia*, [2007] ECHR (no. 7510/04).
53. *Poghosyan a Baghdasaryan v Armenia*, [2012] ECHR (no. 22999/06).
54. *Sofie v. Fibreboard Corporation*, (Wash. 1989), 771 P.2d 711.
55. *Strafrechtliches Entschädigungsgesetz* 2005.
56. The Case 85/2019 of the Constitutional Court (Plenary) of 19 June, Rec. 4314/2018.
57. The Case No. 23/04 of the Constitutional Court of 19/08/20016.

გამოცემაზე მუშაობდნენ:

ნინო ვაჩეიშვილი

მარიამ ებრაღიძე

ნათია ჩიტაშვილი

ანა მღვდელაძე

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა

0128 თბილისი, ი. ჭავჭავაძის გამზირი 1
1, Ilia Tchavtchavadze Ave., Tbilisi 0128
Tel 995(32) 225 04 84, 6284/6279
<https://www.tsu.ge/ka/publishing-house>

მაია კოპალეიშვილი

პრეზიდენტის იმპიჩმენტი და საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკა

დავით ლომინაშვილი

სამართლებრივ სახელმწიფოში სრულყოფილი კანონის მისაღებად არსებული გამოწვევები

თამარ გვარამაძე

სამართლიანი ადმინისტრაციული წარმოება და ევროპული სტანდარტები

ხათუნა ლორია

პირადი განცხადება – მოხელის გათავისუფლების საფუძველი

გიორგი ჩერქეზია

ადმინისტრაციული სასამართლოს მიერ ნორმების განმარტების თავისებურებანი

ბესიკ მეურმიშვილი

საჯარო სისხლისსამართლებრივი დევნის ფუნქციის სისტემური გააზრება

ლევან ზაკალაშვილი

ქრთამის ადების გამიჯვნის პრაქტიკული პრობლემები საკუთრების წინააღმდეგ მიმართული დანაშაულებისაგან

ნათია მერებაშვილი

ქალთა მიმართ ოჯახში ძალადობა გენდერული დისკრიმინაციის ნიშნით

გიორგი ბახტურიძე

ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის „ჩარჩო-კონვენცია თამბაქოს კონტროლის შესახებ“ და საქართველოში მისი დანერგვის საკითხები

ქეთევან კუკავა

პირადი ცხოვრების ხელშეუხებლობის უფლებისა და ეროვნული უსაფრთხოების ინტერესების დაბალანსება ციფრულ ეპოქაში

ჯეიმს ჯ. აფინი, კეტრინ გ. მაკკეიბი, ნათია ჩიტაშვილი (მთარგმნელი)

მედიაცია სასამართლოების ჩრდილში: ახლად შექმნილი პრეცედენტული სამართლის მიმოხილვა